

2015

þý £ Å ½ µ Á ³ ± Ä ¹ Ã ¼ ì Â , £ Å ½ µ Á ³ ± Ä ¹ ⁰ -
þý ¹ Ã Ä É Ä ¹ ⁰ ¬ ™ ´ Á Í ¼ ± Ä ± , £ Å ³ Ç É ½
þý œ ½ · ¼ ì ½ ¹ ± , · š Í À Á ¿ Â Ä ¿ Å Ñ ¼

Mina, Katerina

þý Á ð ³ Á ± ¼ ¼ ± " · ¼ ì Ã ¹ ± Â " ¹ ¿ ⁰ · Ä · Â , £ Ç ¿ » ® Ý ¹ ⁰ ¿ ½ ¿ ¼ ¹ ⁰ Î ½ · À ¹ Ã Ä · ¼ Î ½ ⁰ ± ¹ " ¹ ¿ ⁰ ·
þý ± ½ µ À ¹ Ã Ä ® ¼ ¹ ¿ · µ ¬ À ¿ » ¹ Â ¬ Æ ¿ Ä

<http://hdl.handle.net/11728/6959>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Πτυχιακή Εργασία:

ΘΕΜΑ: Συνεργατισμός, Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα, Συγχωνεύσεις, Μνημόνια, η Κύπρος του σήμερα

Επιβλέπων Καθηγητής: Δρ. Ανδρέας Μολέσκης

Μηνά Κατερίνα

Αρ. Ταυτότητας Φοιτητή: 1133304804

Για την υλοποίηση αυτής της εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω τους Αντώνη Ζ., Γιάννη Σ., Σπύρο Λ., Αχιλλέα Γ., Ανδρέα Τ., για όλη τη βοήθεια γνώσεων και υλικού που μου παρείχαν.

Τον καθηγητή μου Δρ. Ανδρέα Μολέσκη πρώτιστα για την υπομονή του. Με τις γνώσεις και εμπειρίες του με καθοδήγησε και με βοήθησε ώστε η εμπειρία της πτυχιακής εργασίας να είναι εκτός από διδακτική και ενδιαφέρουσα και ευχάριστη.

Τελευταίους αλλά όχι έσχατους, ευχαριστώ τους γονείς μου, Μιχαλάκη και Μάρω, για τη στήριξη τους σε κάθε εγχείρημά μου όλα αυτά τα χρόνια, τους συναδέλφους μου Λουκία Ε., Νάτια Μ., Κάλια Φ., Μαρίνα Χ., Φρόσω Μ., Μαρίλια Χ., Κώστα Κ. και Σάββα Σ. για την κατανόησή τους αυτά τα δύο χρόνια, καθώς και τους φίλους μου Κατερίνα Μ., Φίλιππο Λ. και Δημήτρη Π. για την «τεχνική» υποστήριξη.

	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	Σελίδες
A.	Περίληψη	4
B.	Εισαγωγή και γενικά στοιχεία για το Συνεργατικό - Συνεταιριστικό κίνημα	5 - 8
B.1.	Το Συνεργατικό Κίνημα ανά το παγκόσμιο	8 - 10
Γ.	Η ίδρυση του Συνεργατισμού στην Κύπρο	10 - 16
Δ.	Το Ευρωπαϊκό Συνεργατικό Κίνημα και η Κύπρος	16 - 20
Δ.1.	Η έννοια του Ευρωπαϊκού Συνεργατικού Κινήματος	16 - 20
Ε.	Συνεργατισμός, Πολιτικά Κόμματα, Κουμπαροκρατία και Οικογενειοκρατία	21 - 22
Στ.	Η νομοθεσία Περί Συνεργατικών Ιδρυμάτων	22 - 23
Η.	Η προ Μνημονίου κατάσταση:	23 - 24
Θ.	Λόγοι για τους οποίους ο Συνεργατισμός βρέθηκε σε δυσχερή θέση	24 - 25
Ι.	Οικονομική Κρίση και Μνημόνιο Συναντίληψης για τη μεταρρύθμιση των Συνεργατικών Εταιρειών	25 - 28
Κ.	Εσωτερική Οργάνωση Συνεργατικών Εταιρειών	28
ΙΑ.	Έλεγχος των Οικονομικών Καταστάσεων	28 - 29
ΙΒ.	Ο όρος συγχώνευση	29
ΙΒ.1.	Τα είδη των συγχωνεύσεων	29 - 30
ΙΓ.	Οι συγχωνεύσεις των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης και αναδιοργάνωσης, ως μέτρο επιβίωσης στη σύγχρονη οικονομική κρίση	30
ΙΓ.1.	Διαδικασία Συγχώνευσης Συνεργατικών Εταιρειών	30 - 33
ΙΔ.	Σκέψεις και Συμπεράσματα	33 - 37
ΙΕ.	Βιβλιογραφία	37 - 39

A. Περίληψη

Στην εργασία που ακολουθεί, έγινε αναφορά στον Συνεργατισμό σαν ορισμός και έννοια, καταγράφηκε η ιστορική αναδρομή του και αναφέρθηκε ως φορέας ανάπτυξης για την Κυπριακή Οικονομία. Παρουσιάσαμε το ιστορικό του Συνεργατισμού στην Κύπρο, τις προοπτικές του, τους στρατηγικούς του στόχους, καθώς και το κοινωφελές του έργο και αναφερθήκαμε ειδικότερα στο Συνεργατικό Κίνημα. Αναφερθήκαμε στους λόγους που οδήγησαν τον Συνεργατισμό σε αναδιάρθρωση, με σημαντική αναφορά στις συγχωνεύσεις που έγιναν στον Συνεργατικό τομέα ως μέτρο επιβίωσης στη σύγχρονη οικονομική κρίση. Αναλύσαμε τον όρο συγχώνευση και τα είδη των συγχωνεύσεων. Στον επίλογο καταγράψαμε το γεγονός ότι εάν ο Συνεργατισμός «εκμεταλλευτεί» οικονομική κρίση προς όφελός του θα αποτελέσει σημαντικότερο φορέα οικονομικής ανάπτυξης.

B. Εισαγωγή και γενικά στοιχεία για το Συνεργατικό - Συνεταιριστικό κίνημα

Το άτομο μέσα στην κοινωνία, σ' όλους τους τομείς της ζωής του, αναγκάζεται να συναλλάσσεται, με τους συνανθρώπους του. Αυτή η ανάγκη συναλλαγής οδήγησε τα άτομα σε σχέσεις εξάρτησης. Αυτή η εξάρτηση ανισότητα μεταξύ των ατόμων ήταν, από τα παλαιότερα χρόνια μέχρι και σήμερα, πιο προφανής στον οικονομικό τομέα. Κατά τη μακρόχρονη πορεία των μεταξύ ατόμων οικονομικών συναλλαγών, ορισμένα άτομα κατάφεραν να αποκτήσουν μια περιουσιακή υπεροχή και οντότητα μέσα στην κοινωνία σε σύγκριση με τους άλλους συνανθρώπους τους.

Σύμφωνα με τον ορισμό που δόθηκε το 1995, στο παγκόσμιο συνέδριο Συνεταιριστικών Οργανώσεων στο Manchester του Ηνωμένου Βασιλείου: «Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεων τους, διαμέσου μιας συνιδιοκτήτης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης».¹

Ο όρος αυτός αναπτύχθηκε κατά τον 19ο αιώνα όπου και εξελίχθηκε ως ιδεολογία και κίνημα με οικονομικό και κοινωνικό περιεχόμενο. Η ελευθερία της συγκρότησης συνεταιρισμού για την επιδίωξη νόμιμων σκοπών θεμελιώνεται στα συντάγματα όλων των φιλελεύθερων και δημοκρατικών πολιτειών (δικαίωμα του «συνεταιρίζεσθαι»).

Ο όρος Συνεργατισμός και Συνεργατικό Κίνημα είναι απόδοση στα Ελληνικά των αγγλικών Cooperation και Cooperative Movement. Η συγκεκριμένη μορφή Coop αποτέλεσε τη διεθνή σηματοδότηση του κινήματος.²

Στο άρθρο 20 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναφέρεται ότι: (1) Καθένας έχει το δικαίωμα στην ελευθερία της ειρηνικής συνάθροισης και του συνεταιρίζεσθαι. (2) Κανείς δεν μπορεί να υποχρεωθεί να συμμετέχει σε ορισμένο σωματείο. Επιπρόσθετα, το κίνημα συνεργατισμού συνίσταται στο ότι ο άνθρωπος δρα σαν σύνολο απαλλαγμένο από κάθε ατομικιστικό συναίσθημα και ότι ανεβαίνει οικονομικά

¹ Λεξικό οικονομικοτεχνικών όρων του «Ελληνικού Κέντρου Παραγωγικότητας» (εκδ. Αθήνα 1965)

² Ιστορία του Κυπριακού Συνεργατικού Κινήματος, Τόμος Α', Γιώργος Γεωργής, Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία, 2015

συνεργαζόμενος με τους συνανθρώπους του και όχι εκμεταλλευόμενος αυτούς.

Παράλληλα με το όραμα της νομικής και πολιτικής ισονομίας προωθείται και η δημοκρατία της οικονομίας. Ο όρος συνεργατισμός είναι γενικός, αφορά την θεωρία και την ιδέα της συνεργασίας με τυπικές, άτυπες, ιδεολογικές και υλικές επιδιώξεις. Αντίθετα, ο όρος συνεταιρισμός, είναι ειδικός και αφορά κάτι το συγκεκριμένο σε σχέση με την συνεργασία, έχει νομική κάλυψη και για την εκπλήρωση των σκοπών της ακολουθεί καταστατικές διατάξεις και ορισμένους κανόνες.

Το φιλοσοφικό υπόβαθρο του θεσμού του Συνεργατισμού εδράζεται, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένα, στη συνεργασία, η διαχρονικότητα του, στους κανόνες που ρυθμίζουν τη λειτουργία αυτής της συνεργασίας. Ο άνθρωπος από τότε που εμφανίστηκε στη γη, αισθάνθηκε την ανάγκη να συνεργαστεί και να αντιμετωπίσει τα διάφορα κοινά προβλήματα, τα οποία δεν είχε τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει σε ατομική βάση. Η συνεργασία αποτέλεσε αφετηρία ανάπτυξης αλλά και πηγή αντίστασης για όλους τους λαούς.

Κατά το 18^ο και 19^ο αιώνα, η Ευρωπαϊκή ήπειρος και η επικρατούσα κοινωνική τάξη σαρώθηκαν από σημαντικές εξελίξεις που σημειώθηκαν στους τομείς της οικονομίας, της πολιτικής και της κοινωνίας. Τα δύο κυρίαρχα γεγονότα που άλλαξαν τον ρου του κοινωνικού χάρτη της Ευρώπης ήταν η Γαλλική και η Βιομηχανική Επανάσταση.

Η Γαλλική Επανάσταση, εκδηλώθηκε το Μάιο του 1789 και ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 1795. Οι ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης, εκφράστηκαν στη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη που ψηφίστηκε από την Εθνική Συνέλευση της επαναστατημένης τότε Γαλλίας και διαδόθηκαν ταχύτατα σε ολόκληρη την Ευρώπη. Τότε ήταν που τα άτομα άρχισαν να ξυπνούν και να διεκδικούν πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Η Βιομηχανική Επανάσταση ακολούθησε και άρχισε με την εκβιομηχάνιση της αγγλικής οικονομίας και επεκτάθηκε γρήγορα στις πλείστες Ευρωπαϊκές χώρες. Η εκβιομηχάνιση στις οικονομίες των ευρωπαϊκών χωρών επέφερε σαρωτικές και σοβαρές αλλαγές και διέρρηξε τις κοινωνικές

ισορροπίες που επικρατούσαν, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο τεράστια κοινωνικά προβλήματα.

Οι συνεργατικές αρχές διατυπώθηκαν και συγκεκριμενοποιήθηκαν για πρώτη φορά το 1844 από τους Δίκαιους Σκαπανείς του Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου. Όμως η συνεργατική κίνηση παρουσιάστηκε και προ του 1844 σε αρκετές χώρες παγκόσμια, όπως για παράδειγμα η Κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων στην Ελλάδα, που εφαρμόζαν συνεργατική πρακτική και φιλοσοφία στον τρόπο λειτουργίας τους.

Οι συνεργατικές αρχές δίνουν κατευθύνσεις με τις οποίες οι συνεργατικές εταιρείες εφαρμόζουν στην πράξη συνεργατικές αξίες. Οι αρχές αυτές από το Rochdale του Ηνωμένου Βασιλείου διαδόθηκαν γρήγορα σε ολόκληρο τον κόσμο και παρέμειναν σχεδόν αναλλοίωτες μέχρι και σήμερα. Οι κάποιες μεταβολές που παρατηρούνται στο περιεχόμενό τους, οφείλονται στην διαφοροποίηση των κανόνων λειτουργίας και συνθηκών της αγοράς.

Στο καταστατικό της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης αναφέρεται ότι: «Οι συνεργατικές εταιρείες βασίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της δημοκρατίας, της αυτοευθύνης, της δικαιοσύνης, της ισότητας και της αλληλεγγύης. Σύμφωνα με τη συνεργατική παράδοση τα μέλη των συνεργατικών εταιρειών, πιστεύουν στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της ειλικρίνειας, της κοινωνικής ευθύνης και της μέριμνας για τους άλλους».

Οι θεωρίες που προέκυψαν και αναπτύχθηκαν για τη συνεργατική οργάνωση της κοινωνίας, στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης δεν μπόρεσαν να εφαρμοστούν με επιτυχία την εποχή που γεννήθηκαν, αποτέλεσαν όμως το φιλοσοφικό υπόβαθρο και προετοίμασαν κατάλληλα το έδαφος για τη δημιουργία διαφόρων οργανισμών με συνεργατική μορφή.

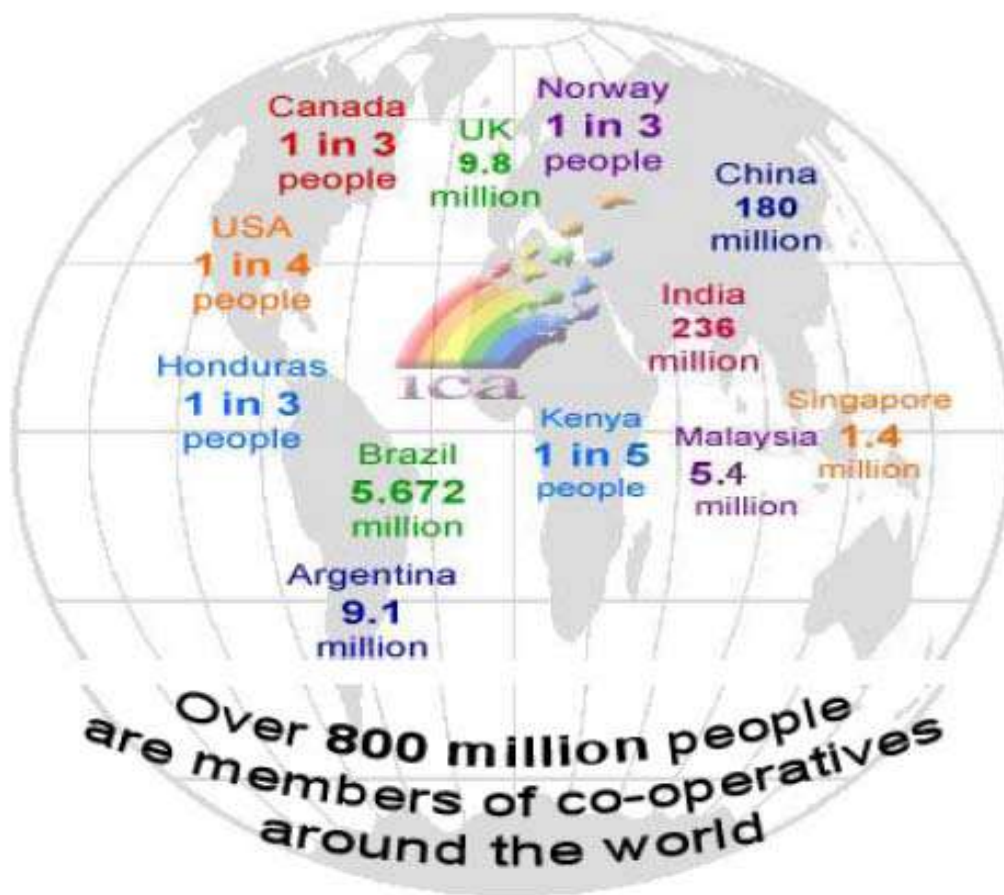
Ο Γάλλος Charles Fourier (1772-1837), με το έργο του έθεσε νέα διάσταση στην οργάνωση της κοινωνίας. Υπήρξε ο πρόδρομος του παραγωγικού συνεταιρισμού στη χώρα του. Ο Philippe Bushes (1796-1865), ο ιδρυτής των επαγγελματικών Συνεταιρισμών παραγωγής, υποστήριζε ότι το κοινωνικό πρόβλημα θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί με τη δημιουργία παραγωγικών συνεταιρισμών, στους οποίους θα συμμετείχαν τόσο οι ιδιοκτήτες των εργοστασίων όσο και οι εργάτες. Ο Saint Simon και οι μαθητές, του συνέδεαν τις συνεργατικές και τις χριστιανικές αξίες και διακήρυτταν ότι οι

αρχές της δικαιοσύνης και της αφιλοκερδείας μπορούσαν να επιτευχθούν με την αλληλοβοήθεια και τη συνεργασία.³

B.1. Το Συνεργατικό Κίνημα ανά το παγκόσμιο

Το Συνεταιριστικό Κίνημα αριθμεί ως μέλη του πάνω από 800 εκατομμύρια άτομα σε όλο τον κόσμο. Το σχήμα που παρουσιάζεται πιο κάτω, σε συνδυασμό με κάποια στοιχεία αναφορικά με το Συνεταιριστικό Κίνημα, δεικνύουν και καταδεικνύουν τη σημασία και τη συμβολή του στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Σύμφωνα με εκτιμήσεις των Ηνωμένων Εθνών για το 1994 το βιοτικό επίπεδο περίπου 3^{ων} δισεκατομμυρίων

ανθρώπων ή του μισού πληθυσμού του πλανήτη βελτιώθηκε μέσω των συνεταιριστικών επιχειρήσεων.

Μερικά παραδείγματα:

- Στην Κύπρο, τα ενήλικα μέλη των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων και Εταιρειών ανέρχονται στις 500,000 χιλιάδες, σε σύνολο

³ Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, 2003; Θεοφάνους, κ.α., 2003.

πληθυσμού 840,407 χιλιάδων (ενήλικες και μη), αντιπροσωπεύοντας περίπου το 60% του πληθυσμού.⁴

Διαβάζοντας και καταγράφοντας αυτό το ποσοστό, σε σχέση και συνάρτηση με τα στοιχεία άλλων χωρών που αναφέρονται πιο κάτω, είναι πολύ πιθανόν η Κύπρος να έχει το μεγαλύτερο ποσοστό συνεργατιστών ανά το παγκόσμιο σε αναλογία πληθυσμού. Αυτό αποδεικνύει για άλλη μια φορά πόσο πολύ πιστεύουν και αναγνωρίζουν οι Κύπριοι τις αξίες και τα ιδεώδη του Συνεργατισμού. Υποδεικνύει και τη διορατικότητα αυτών που επέμειναν στην ίδρυση του Συνεργατισμού στην Κύπρο και πάλεψαν σκληρά για τη συνέχιση και επιβίωση του. Οι Ιωάννης Οικονομίδης, Μάρκος Χαραλάμπους⁵, Παναγιώτης Γεννάδιος, William Bevan, Sir Walter Sendall⁶ και οι άλλοι πρωτοπόροι του Συνεργατισμού, μπορούν να νιώθουν υπερήφανοι, ότι οι Κύπριοι είναι άξιοι συνεχιστές του έργου τους και παραμένουν πιστοί στις θεμελιώδεις αρχές του Συνεργατισμού, αναπροσαρμοσμένες όμως στη σύγχρονη εποχή.

- Στον Καναδά, 4 στους 10 Καναδούς είναι μέλη τουλάχιστον ενός συνεταιρισμού. Συγκεκριμένα, στο Κεμπέκ, περίπου το 70% του πληθυσμού είναι μέλη συνεταιρισμών, ενώ στο Σασκάτσουαν το 56%.⁷
- Στην Κολομβία, πάνω από 8.000,000 άτομα είναι μέλη των συνεταιρισμών.⁸
- Στη Φινλανδία, στο S-Grouέχουν την ιδιότητα του μέλους συνεταιρισμού 1.468.572 άτομα που αντιπροσωπεύουν το 62% των νοικοκυριών της Φινλανδίας.⁹
- Στην Ινδονησία, το 27,5% των οικογενειών που εκπροσωπούν περίπου 80.000,000 άτομα είναι μέλη των συνεταιρισμών.¹⁰
- Στη Μαλαισία, 5,9 εκατομμύρια άτομα ή το 24% του συνολικού πληθυσμού είναι μέλη των συνεταιρισμών.¹¹

⁴ http://www.cystat.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/census-2011_cystat_gr/census-2011_cystat_gr?OpenDocument

⁵ Ιδρυτές της Χωρικής Τράπεζας Λευκονοϊκού

⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Walter_Joseph_Sendall

⁷ Συνεταιριστική Γραμματεία της Κυβέρνησης του Καναδά

⁸ CONFECOOP. SectorCooperativoColombiano 2005

⁹ SOKCorporationΕτήσια Έκθεση 2004

¹⁰ Υπουργείο Συνεταιρισμών & ΜΜΕ της Ινδονησίας 2004

¹¹ Υπουργείο Επιχειρηματικής και Συνεταιριστικής Ανάπτυξης, Τμήμα Συνεταιριστικής Ανάπτυξης της Μαλαισίας το Δεκέμβριο του 2006

- Στη Νέα Ζηλανδία, το 40% του ενήλικου πληθυσμού είναι μέλη των συνεταιρισμών αλληλασφάλισης.¹²

Όλοι αυτοί οι Συνεταιρισμοί παρέχουν πάνω από 100.000,000 θέσεις εργασίας σε όλο τον κόσμο, 20% περισσότερες από αυτές των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Γ. Η ίδρυση του Συνεργατισμού στην Κύπρο

Ο σύγχρονος Συνεργατισμός είναι δημιούργημα του Ευρωπαϊκού 19^{ου} αιώνα, των κοινωνικών και δημοκρατικών αναζητήσεων και αντιλήψεων, που ξεπήδησαν μέσα από τη Γαλλική Επανάσταση και το Διαφωτισμό. Η συνεργατική δραστηριότητα, το 2^ο μισό του 19^{ου} αιώνα, οργιάζε στις χώρες της Ευρώπης. Στην Κύπρο, οι πρώτες συνεργατικές κινήσεις εκδηλώθηκαν κατά την 1^η δεκαετία του 20^{ου} αιώνα. Πρακτικές συνεργατισμού με την μορφή του εθίμου, υπήρχαν στην Κύπρο από αρχαιοτάτων χρόνων, αρκετές από τις οποίες διατηρούνταν μέχρι πρόσφατα, ιδιαίτερα στις κοινότητες της υπαίθρου. Επιπρόσθετα, αρκετά από τα ταμειυτήρια που λειτουργούσαν τότε δεν ήταν εντελώς ξένα με τη φιλοσοφία του συνεργατισμού.

Στις 12/04/1878 όταν η οθωμανική αυτοκρατορία παραχώρησε έναντι ανταλλαγμάτων την Κύπρο στους Άγγλους το νησί είχε όλα τα χαρακτηριστικά μιας υπανάπτυκτης χώρας. Οι Άγγλοι εισήγαγαν κάποιες μεταρρυθμίσεις με σκοπό την αναζωογόνηση της υπαίθρου και την εξυγίανση της κοινωνικής οικονομίας έτσι ώστε να βελτιωθούν οι υπάρχοντες θεσμοί και οι κάτοικοι να οδηγηθούν σε ευημερία και κοινωνική πρόοδο.

Ο σημαντικότερος παράγοντας που προκάλούσε την οπισθοχώρηση της οικονομικής ανάπτυξης ήταν η βαριά φορολογία που επέβαλλαν οι Άγγλοι κατακτητές στους Κύπριους έτσι ώστε να εξασφαλίζουν τον ετήσιο φόρο υποτέλειας τον οποίο όφειλαν να καταβάλλουν στην Τουρκία με βάση την συνθήκη παραχώρησης του νησιού το 1878. Έτσι ενώ οι κάτοικοι της Κύπρου συνέχισαν να έχουν την υποχρέωση να πληρώνουν τις φορολογικές επιβαρύνσεις τις οποίες επέβαλε η οθωμανική αυτοκρατορία είχαν πλέον να πληρώνουν και άλλες φορολογίες έτσι ώστε να μπορούν οι Άγγλοι να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις που είχαν λάβει έναντι των Τούρκων.

---

¹² Νέα Ζηλανδία Co-operative Association, 2007

Στην περίοδο αυτή η βασική ασχολία των κατοίκων του νησιού ήταν η γεωργία η οποία όμως διεξαγόταν με πανάρχαιες μεθόδους και πρωτόγονα μέσα. Η συντριπτική πλειοψηφία των γεωργών διέθετε χωράφια πολύ μικρά σε έκταση και η εκμετάλλευση των οποίων δεν τους προσέφερε ούτε κατά διάνοια οφέλη τα οποία μπορούσαν να καλύψουν τις ανάγκες διαβίωσης τους. Ακόμη σε περιόδους όπου οι κλιματολογικές συνθήκες δεν ήταν ευνοϊκές τα πράγματα γίνονταν χειρότερα καθώς οι φτωχοί αγρότες ήταν αναγκασμένοι να προσφεύγουν σε τοκογλύφους. Έτσι παρατηρείται το φαινόμενο της αναγκαστικής πώλησης γης, σπιτιών και ζώων για εξόφληση των δανείων που όσο και αν μας ξενίζει το γεγονός την τότε εποχή ήταν ένα απόλυτα φυσιολογικό και συνηθισμένο φαινόμενο.

Ο πλούτος του τόπου τόσο σε κεφάλαια όσο και σε γεωργική γη ήταν συγκεντρωμένος σε μικρό αριθμό ατόμων τα οποία έπαιζαν τον ρόλο του τοκογλύφου/δανειστή και του εμπόρου. Οι τοκογλύφοι και οι έμποροι καθοδηγούσαν την οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου σύμφωνα με τα δικά τους συμφέροντα ενώ οι περισσότεροι γεωργοί αφού έχασαν την γη τους μετατράπηκαν σε εργάτες στα κτήματα των πλουσίων. Οι συνθήκες εργασίας των εργατών αυτών πολύ άσχημες ενώ ο μισθός πενιχρός σε σχέση με το έργο που παρήγαγαν.

Να πως περιέγραφε την κατάσταση η εφημερίδα Αλήθεια της Λεμεσού το Νοέμβριο του 1895: «Πολὺς πολλάκις ἐγένετο λόγος καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ περὶ τῆς φοβερᾶς μάστιγος τῆς τοκογλυφίας, ἣτις τείνει νὰ καταστρέψῃ ἂν μὴ κατέστρεψεν ἤδη, πολλοὺς τῶν χωρικῶν ἰδίως, οἵτινες καθὸ εὕρισκόμενοι συχνάκις εἰς ἀνάγκας περιπίπτουσιν εὐκολώτερον εἰς τοὺς γαμψοὺς τῆς τοκογλυφίας ὄνυχας... Ἡ τοκογλυφία εἶναι ληστεία, χείρων τῆς πραγματικῆς ληστείας, διότι ὁ ληστής ὑπόκειται καὶ εἰς τοὺς πολλαπλοὺς κινδύνους τοῦ κακουργήματός του, ἐνῶ ὁ τοκογλύφος-ληστής ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ ἐκτελεῖ τὸ ἄτιμον ἔργον του. Ἄραγε τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἀξίζει νὰ τύχῃ μικρᾶς τιнос σκέψεως ἐκ μέρους καὶ τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ τόπου»¹³

Προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα ο τομέας της βιοτεχνίας παρουσίασε κάποια ανάπτυξη και κυρίως στους τομείς της υφαντουργίας, της

¹³ Αλήθεια, Λεμεσός 10/22 Νοεμβρίου 1895

χαλκουργίας, της κατασκευή οικιακών ειδών και της υποδηματοποιίας. Παρόλη την ανάπτυξη που σημειώθηκε η δομή της κυπριακής κοινωνίας ήταν τέτοια που οποιαδήποτε διαφοροποίηση της κοινωνικής διαστρωμάτωσης ήταν ανέφικτη.

Με την είσοδο στον 20^ο αιώνα η κατάσταση παρέμεινε όπως είχε. Η οικονομική κατάσταση των γεωργών που ξεπερνούσαν το 80% του πληθυσμού παρέμεινε άθλια και η κοινωνική τους θέση υποβαθμισμένη. Οι τοκογλύφοι εξακολουθούσαν να εκμεταλλεύονται στυγνά τους δανειολήπτες και έτσι το τοκογλυφικό σύστημα άκμασε. Στην ακμή αυτή συνέτειναν πολλοί παράγοντες:

- Το αγροτικό εισόδημα ήταν απόλυτα εξαρτημένο από τις καιρικές συνθήκες και επηρεαζόταν αρνητικά από τις ανομβρίες, γεγονός συχνό για το νησί.
- Οι μη σταθερές τιμές των αγροτικών προϊόντων έπλητταν την οικονομική κατάσταση των αγροτών καθώς οι ίδιοι δεν είχαν τις απαραίτητες γνώσεις ούτε και την οικονομική δυνατότητα ούτως ώστε να χειριστούν τις διακυμάνσεις των τιμών προς δικό τους όφελος.
- Οι πολύ μικρές εκτάσεις γης που κατείχαν οι γεωργοί καθώς και το γεγονός ότι ήταν διάσπαρτες δεν επέτρεπαν την συστηματική αξιοποίηση τους σε περιόδους ανομβριών.
- Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και αναλφαβητισμός ήταν κυρίαρχο στοιχείο ανάμεσα στον γεωργικό κόσμο και τους κρατούσαν κολλημένους πίσω σε πρωτόγονες μεθόδους και δεν τους έδιναν την δυνατότητα να διαφυλάξουν το εισόδημα τους και να το αξιοποιήσουν προς δικό τους όφελος.

Υπό αυτές τις συνθήκες ο γεωργός αναγκαζόταν να συνάψει δάνεια με εξευτελιστικούς όρους έτσι ώστε να μπορεί να συντηρήσει την οικογένεια του, να συνεχίσει να καλλιεργεί την γη του και να μπορεί να εξασφαλίσει τροφή για τα ζώα του. Οι τοκογλύφοι βρισκόμενοι σε θέση ισχύος επέβαλαν στον δανειζόμενο τους όρους που αυτοί ήθελαν και που ήταν τόσο άθλιοι που κατά κανόνα οδηγούσαν τον δανειζόμενο στην χρεοκοπία και στην απώλεια της περιουσίας του, καθώς ενώ το επίσημο επιτόκιο ήταν 12% ο πραγματικός τόκος που επέβαλλαν οι τοκογλύφοι μερικές φορές άγγιζε το 600%. Από τα

σημεία αυτά μπορούμε να συμπεράνουμε χωρίς καμία αμφιβολία ότι το κοινωνικό σύστημα μεταμόρφωναν τον άνθρωπο σε εκμεταλλευτή της ανάγκης του συνανθρώπου του.

Στις χώρες της Ευρώπης κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα η συνεργατική δραστηριότητα προσλάμβανε μεγάλες διαστάσεις, ενώ στην Κύπρο οι πρώτες συνεργατικές εκδηλώσεις εκδηλώθηκαν κατά την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα.

Παρόλο που Κύπρος βρισκόταν κάτω από αγγλική κατοχή και ηγεμονία, εντούτοις, υπήρχαν Αγγλοι, οι οποίοι προσπαθούσαν να εξεύρουν διάφορους τρόπους να εκσυγχρονίσουν την Κύπρο και να βοηθήσουν τους Κύπριους να αναπτυχθούν οικονομικά και κοινωνικά. Ένας εξ' αυτών ήταν και ο William Bevan, ο οποίος το 1904 εξέδωσε το βιβλίο «Γεωργικαί Τράπεζαι (Raiffeisen). Τι είναι και τι εκτελούν. Μετά ειδικών σημειώσεων περί που Κύπρου». Αυτό, το βιβλιάριο αποτελεί μια από τις θεμελιώδεις πράξεις στην ιστορία της ίδρυσης, εγκαθίδρυσης και προώρησης του Συνεργατισμού στην Κύπρο. Σε αυτό βοήθησε τα μέγιστα και ο τότε ύπατος αρμοστής της Κύπρου, Sir Walter Sendall, γνωστός για τα φιλελληνικά του αισθήματα, ο οποίος πρότεινε και διόρισε τον Παναγιώτη Γεννάδιο, Διευθυντή του Τμήματος Γεωργίας, ο οποίος είχε στενή συνεργασία με τον Bevan, ο οποίος ήταν ο άμεσος υφιστάμενός του.¹⁴

Σκοπός του Bevan ήταν να κεντρίσει το ενδιαφέρον του αγροτικού κόσμου για να προχωρήσουν στην ίδρυση συνεργατικών εταιρειών. Ενώ ο ίδιος επισκέφτηκε διάφορα μέρη της Κύπρου με σκοπό να παρουσιάσει και να εξηγήσει την μελέτη και να εμφυτεύσει στους αγρότες τις συνεργατικές αξίες και παρά το ότι οι απόψεις του είχαν μεγάλη απήχηση, εντούτοις οι προσπάθειες του δεν καρποφόρησαν καθώς οι πρώτες συνεργατικές εταιρείες που στήθηκαν πρόχειρα διαλύθηκαν σε χρόνο μηδέν.

Οι λόγοι για τους οποίους ο συνεργατικός θεσμός καθυστέρησε να εφαρμοστεί στην Κύπρο είναι διάφοροι:

- Δεν ήταν καθόλου εύκολο να εξασφαλιστούν τα κεφάλαια με τα οποία θα άρχιζε μια εταιρεία την συνεργατική της δραστηριότητα.

---

¹⁴ Ιστορία του Κυπριακού Συνεργατικού Κινήματος, Τόμος Α', Γιώργος Γεωργής, Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία, 2015.

- Η απογοήτευση που διακατείχε τον αγροτικό κόσμο εξαιτίας της τοκογλυφίας και της αδυναμίας τους να αντιδράσουν οδήγησαν στην απώλεια της αυτοπεποίθησης αλλά και της διάθεσης του αγροτικού κόσμου για προώθηση μέτρων τα οποία θα ξαναδημιουργούσαν από την αρχή την κοινωνική διαστρωμάτωση.
- Ο φόβος που διακατείχε τους αγρότες προς το πρόσωπο των τοκογλύφων τους απέτρεπε από το να προβαίνουν σε οποιοσδήποτε ενέργειες αντίθετες με τα συμφέροντα των τοκογλύφων.
- Ο αναλφαβητισμός και η αμάθεια μάστιζαν την κυπριακή κοινωνία με αποτέλεσμα η κατανόηση της συνεργατικής θεωρίας να καθίσταται δύσκολη, ενώ η έλλειψη μορφωμένων ατόμων μεταξύ των αγροτών δυσκόλευε ακόμη περισσότερο την διάδοση της συνεργατικής ιδέας.
- Η τότε αποικιοκρατική κυβέρνηση δεν ήταν πρόθυμη να βοηθήσει τον αγροτικό κόσμο και αντίθετα συντάχθηκε με τα συμφέροντα του οικονομικού καταστεμένου της εποχής.
- Η γεωγραφική θέση του νησιού σε συνάρτηση με τα ανύπαρκτα μέσα επικοινωνίας καθιστούσαν αδύνατη την παρακολούθηση των κοινωνικών και οικονομικών εξελίξεων που συντάραζαν την Ευρώπη.

Η εμφάνιση των πρώτων συνεργατικών εταιρειών παρατηρείται στην ύπαιθρο και όχι στις πόλεις όπου το βιοτικό επίπεδο ήταν αισθητά ψηλότερο και εξασφάλιση των μέσων διαβίωσης ήταν αρκετά ευκολότερη. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο τοκογλυφικό σύστημα το οποίο επικρατούσε στο νησί και αποτελούσε ένα από τους βασικότερους άξονες του κοινωνικοοικονομικού συστήματος και εφαρμοζόταν κυρίως στην ύπαιθρο όπου οι κάτοικοι αντιμετώπιζαν τις σκληρές συνθήκες του συστήματος αυτού.

Η πρώτη Συνεργατική Εταιρεία, που είχε μεγάλη διάρκεια και άρτια οργάνωση, ιδρύθηκε στο κατεχόμενο Λευκόνοικο της Επαρχίας Αμμοχώστου, στις 22/11/1909 με την επωνυμία “Χωρική Τράπεζα Λευκονοίκου”. Ήδη όμως, από τον 04/1909, είχε ιδρυθεί στην ίδια κοινότητα το Ταμιευτήριο Λευκονοίκου κατά τα πρότυπα του Ταμιευτηρίου Λευκωσίας, το οποίο μετεξελίχθηκε στη συνέχεια στη σημερινή Τράπεζα Κύπρου. Ο σκοπός του Ταμιευτηρίου Λευκονοίκου ήταν η ικανοποίηση των δανειοληπτικών αναγκών των κατοίκων της Κοινότητας και των κατοίκων της γύρω περιοχής με ευνοϊκούς όρους. Να

σημειωθεί ότι οι ιδρυτές και οι διαχειριστές του Ταμειυτηρίου ήταν τα ίδια πρόσωπα, τα οποία λίγους μήνες αργότερα ίδρυσαν τη “Χωρική Τράπεζα Λευκονοίκου” σύμφωνα με τη φιλοσοφία και τις ιδέες του Raiffeisen. Το Ταμειυτήριο Λευκονοίκου, θεωρείται ως ο πρόδρομος της ίδρυσης της πρώτης οργανωμένης συνεργατικής εταιρείας και επομένως ολόκληρης της συνεργατικής κίνησης του τόπου.

Η επιτυχής ίδρυση της Χωρικής Τράπεζας Λευκονοίκου, η ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία της και η καλή φήμη που απέκτησε, επηρέασαν γενικότερα το κοινωνικό σύστημα και οδήγησαν σε αλλαγές που ωφέλησαν τον αγροτικό πληθυσμό και την κοινωνία γενικότερα.

Η πρώτη αλλαγή ήταν η κατάρρευση του αστικού μύθου, ότι οι γεωργοί διακατέχονταν μόνο από έντονο ατομικισμό και δεν μπορούσαν να αναλάβουν συλλογική δραστηριότητα. Αποδείχθηκε περλίτρανα ότι οι γεωργοί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μπορούσαν να ασκήσουν κοινωνική δραστηριότητα και να παραγάγουν πολύ σημαντικό έργο.

Δεύτερη αλλαγή ήταν το ρήγμα που επήλθε στον ιστό του κοινωνικού συστήματος. Η Χωρική Τράπεζα έδωσε το εναρκτήριο λάκτισμα. Οι αγρότες, σε όλο το νησί, άρχισαν σταδιακά να αφυπνίζονται, να εγκαταλείπουν τη μοιρολατρική προσέγγιση της ζωής και να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες ανάλογες με εκείνη του Λευκονοίκου. Η αντίστροφη μέτρηση για το τοκογλυφικό σύστημα είχε ήδη αρχίσει και εκείνο που έμενε ήταν ο χρόνος που θα οδηγούσε στην κατάρρευσή του.¹⁵

Η έναρξη του 1^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου και οι επιπτώσεις του στην αγγλοκρατούμενη Κύπρο παρεμπόδισαν την ανάπτυξη του Συνεργατισμού. Με τη λήξη του πολέμου, το συνεργατικό κίνημα άρχισε να ανακάμπτει αργά και σταθερά. Αφετηρία της ευρείας διάδοσης του αποτέλεσε η ίδρυση της Γεωργικής Τράπεζας το 1925. Μέσα σε διάστημα 5 χρόνων, οι 19 εταιρείες αυξήθηκαν σε 326, το 1930. Το συνεργατικό κίνημα ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο με την ίδρυση το 1937 της Συνεργατικής Κεντρικής Κεντρικής Τράπεζας, που λειτούργησε το 1938. Μετά τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο και ιδιαίτερα μετά την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο συνεργατισμός

---

¹⁵ Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, 2003; Θεοφάνους, κ.α., 2003; Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, 2005; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2006; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2010; Ηρακλέους, 2008.

επεκτάθηκε σε πάρα πολλούς χώρους της παραγωγής και κατανάλωσης καθώς και του εμπορικού και τραπεζικού τομέα.

Ο Συνεργατισμός για την Κύπρο και στην Κύπρο δεν ήταν ένα απλό οικονομικό σύστημα. Είχε και εξακολουθεί μέχρι και σήμερα να έχει, ένα ιδιαίτερα έντονο κοινωνικό χαρακτήρα. Διαμόρφωσε ένα σύστημα αξιών που μας επιτρέπει σήμερα να μιλούμε για συνεργατικό πολιτισμό. Υστέρησε μόνο σ' ένα τομέα, τον Γυναικείο Συνεργατισμό. Παρόλο που αναγνώριζε τη σημασία και το ρόλο που διαδραμάτιζε η γυναίκα στο σύστημα των αξιών του, δεν μεθόδευσε την ίδρυση γυναικείων συνεταιριστικών μονάδων, όπως στην Ελλάδα και αλλού. Έπρεπε να φτάσουμε στο έτος 2000, οπότε και ιδρύθηκε ο πρώτος γυναικείος συνεταιρισμός, ο Συνεργατικός Οργανισμός Πρωτοβουλίας Γυναικών Κύπρου.¹⁶

Δ. Το Ευρωπαϊκό Συνεργατικό Κίνημα και η Κύπρος

Δ.1. Η έννοια του Ευρωπαϊκού Συνεργατικού Κινήματος

Στην Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση, το Συνεργατικό Κίνημα της Ευρώπης εκπροσωπεί την Ευρωπαϊκή Περιφέρεια (European Region) και αποτελείται από εκατόν εβδομήντα ένα (171) Συνεργατικούς Οργανισμούς από τριάντα επτά (37) χώρες της Ευρώπης και από έξι (6) Ευρωπαϊκές τομεακές Οργανώσεις. Γίνεται αντιληπτό ότι ένα τέτοιο κίνημα εκπροσωπεί, μέσω των μελών του, μια οικονομική και κοινωνική δύναμη που αποτελείται από διακόσιες εξήντα επτά χιλιάδες (267.000) συνεργατικές εταιρείες, εκατόν εξήντα τρία εκατομύρια (163.000,000) μέλη και 5,4 εκατομύρια θέσεις εργασίας.

Όραμα του Ευρωπαϊκού Συνεργατικού Κινήματος είναι να αποτελέσει τη μεγαλύτερη οργάνωση στην Ευρώπη, να προωθεί το συνεργατικό μοντέλο επιχείρησης για σταθερή οικονομική πρόοδο με κοινωνικούς στόχους και αποστολή του είναι να εκπροσωπεί, να προωθεί, να ενώνει και να υπερασπίζεται το Συνεργατισμό στην Ευρώπη, να υποστηρίζει την ανάπτυξη του συνεργατικού μοντέλου και να συντελεί στην αύξηση των συνεργατικών οργανισμών σε όλη την Ευρώπη.

---

¹⁶ Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, 2003; Θεοφάνους, κ.α., 2003; Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, 2005; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2006; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2010; Ηρακλέους, 2008.

Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) εισάγει το Συνεργατικό Κίνημα σε ένα εντελώς νέο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον. Η εναρμόνιση της συνεργατικής νομοθεσίας με το κοινοτικό κεκτημένο και η ίδρυση διαφόρων θεσμικών Υπηρεσιών και οργάνων που προβλέπονται από αυτό, αποτελούν ένα μέρος των προσπαθειών που επιβάλλουν οι καινούριες συνθήκες. Το άλλο μέρος αφορά τις μεθόδους αντιμετώπισης των νέων δεδομένων, με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε να διασφαλίζεται ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας, η ανάπτυξη και συνέχεια του Συνεργατικού Κινήματος, πάντοτε μέσα στα πλαίσια που καθορίζουν οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Συνεργατικό Κίνημα της Κύπρου ιδρύθηκε θέτοντας ως επίκεντρο το άτομο, τις ανάγκες και τα προβλήματα του και αποτελεί κοινή προμετωπίδα όλων όσων υπηρετούν το κίνημα του Συνεργατισμού, ότι αυτός ο προσανατολισμός, που στηρίζεται στα συνεργατικά ιδεώδη και τις συνεργατικές αρχές, θα παραμείνει αναλλοίωτος. Οι προσπάθειες καθώς και προσδοκίες όλων είναι ότι οι προκλήσεις και ευκαιρίες που προσφέρονται από την ελεύθερη αγορά της Ευρώπης, καθώς και ο ανταγωνισμός, δεν θα αποπροσανατολίσουν τις Συνεργατικές Εταιρείες ούτε θα επηρεάσουν αρνητικά τη συνεργατική ταυτότητα τους.

Το σταθερό και αναπτυξιακό υπόβαθρο του Συνεργατικού Κινήματος, στηρίζεται στη δομή του, στο ανθρώπινο κεφάλαιο που διαθέτει καθώς και στην εμπιστοσύνη με την οποία το κοινό περιβάλλει τις Συνεργατικές Εταιρείες. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα δεδομένα καθίσταται σαφές ότι το Συνεργατικό Κίνημα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά όλες τις δυσκολίες και να επιλύσει όλα τα προβλήματα που ενδεχόμενα θα παρουσιαστούν, ως επακόλουθο της εναρμόνισης του με το κοινοτικό κεκτημένο. Το Κίνημα απέδειξε πολλές φορές ότι έχει τη δυνατότητα να διαχειρίζεται τις εκάστοτε εξελίξεις με τον καταλληλότερο τρόπο και να προσαρμόζεται σχετικά εύκολα στις μεταβολές που κατά καιρούς σημειώνονται στην Κυπριακή κοινωνία.¹⁷

---

¹⁷ Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, 2003; Θεοφάνους, κ.α., 2003; Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, 2005; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2006; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2010; Ηρακλέους, 2008.

Η εναρμόνιση του Συνεργατικού Κινήματος με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα και τους κανόνες που ρυθμίζουν τη λειτουργία της δεν είναι απλή και εύκολη υπόθεση. Το Κίνημα, αντιλαμβάνεται τις δυσκολίες που μπορεί να δημιουργηθούν και χωρίς να εγκαταλείπει τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα του, εργάζεται συστηματικά, σε όλα τα επίπεδα για να επιτύχει τους στόχους του. Οι προσπάθειες αποβλέπουν στη συνέχιση της στήριξης του αγροτικού κόσμου καθώς και της χρηματοδότησης ιδιόκτητης οικογενειακής κατοικίας, της υγείας και εκπαίδευσης των οικογενειών και των μελών τους, ειδικότερα εκείνων με χαμηλά εισοδήματα, καθώς και την προώθηση των συμφερόντων όσων περισσότερων επαγγελματικών τάξεων του πληθυσμού και την πλούσια προσφορά του Κινήματος για φιλανθρωπικούς και κοινωνικούς σκοπούς. Όλες αυτές οι προσπάθειες που καταβάλλονται εντάσσονται στους ακόλουθους έξι (6) στρατηγικούς στόχους:

- *Ανασυγκρότηση και αναδιοργάνωση των συνεργατικών εταιρειών με στόχο τη θεσμική προσαρμογή τους στην νομοθεσία που τέθηκε σε ισχύ από τις 25 Ιουλίου 2003.*

Η προώθηση του στρατηγικού αυτού στόχου προϋποθέτει την πλήρη ενημέρωση των συνεργατικών αξιωματούχων για όλες τις υποχρεώσεις και δικαιώματα των Συνεργατικών Εταιρειών και των μελών τους, που απορρέουν από τη νέα νομοθεσία. Παράλληλα, αρχίζοντας από τον πιστωτικό τομέα όπου οι αλλαγές είναι πολύ μεγάλες, ο στόχος είναι να παραχωρηθεί σε όλες τις Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες (Σ.Π.Ε) η νομική δυνατότητα να διενεργούν πιστωτικές εργασίες ανεξάρτητα αν επιλέξουν την ένταξη τους στον Κεντρικό Φορέα ή αν επιλέξουν να δραστηριοποιούνται ως αυτόνομες τραπεζικές μονάδες, εφόσον πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου επιβάλλεται η σχολαστική μελέτη των δεδομένων κάθε Συνεργατικής Εταιρείας ξεχωριστά καθώς και η ανάληψη πρωτοβουλιών για αναδιοργάνωση και ανασυγκρότηση τους στις περιπτώσεις που θα κριθεί αναγκαίο. Όσον αφορά το γεωργικό τομέα του Συνεργατικού Κινήματος, στα πλαίσια αυτού του στρατηγικού στόχου, επιδιώκεται η ανασυγκρότηση και αναδιοργάνωση των Συνεργατικών Εταιρειών που ασχολούνται με αυτό τον τομέα, να μετατραπούν σε

οργανώσεις παραγωγών που να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις που θέτει το κοινοτικό κεκτημένο.

- *Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των συνεργατικών εταιρειών.*

Ο στρατηγικός αυτός στόχος διαχωρίζεται σε τέσσερις (4) επιμέρους βασικές κατευθύνσεις. **α)** αναβάθμιση των υπηρεσιών και βελτίωση της ποιότητας των αγαθών που προσφέρουν οι συνεργατικές εταιρείες, **β)** συγκράτηση του κόστους παραγωγής, χωρίς αυτό να αποβαίνει σε βάρος της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών και αγαθών, **γ)** ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και επέκταση της εφαρμογής του συνεργατικού θεσμού σε νέους τομείς της οικονομικής ζωής του τόπου και **δ)** δημιουργία στρατηγικών συμμαχιών με ευρωπαϊκές συνεργατικές οργανώσεις.

- *Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των συνεργατικών στελεχών.*

Η συνεχής εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των συνεργατικών στελεχών προβλέπεται από τις συνεργατικές αρχές που διατύπωσαν οι σκαπανείς του Rochdale το 1844 στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το νέο ευρωπαϊκό περιβάλλον επιβάλλει αυστηρότερη εφαρμογή της αρχής αυτής με στόχο την προώθηση της προσαρμοστικότητας των Συνεργατικών Εταιρειών στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς, την ενίσχυση της παραγωγικότητας, τον εμπλουτισμό της επιχειρηματικότητας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

- *Γνώση και αξιοποίηση των ευκαιριών και των μέσων που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.*

Το Συνεργατικό Κίνημα, εκτός από τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει με την ολοκλήρωση της πορείας ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), έχει να επωφεληθεί πολλών πλεονεκτημάτων, τα οποία επιβάλλεται να αξιοποιήσει με τον καλύτερο τρόπο προς όφελος των μελών του. Για να είναι σε θέση να αξιοποιήσει σωστά αυτές τις ευκαιρίες και μέσα πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά τα εκάστοτε δεδομένα και παράλληλα να παρακολουθεί τις εξελίξεις και τα ευρωπαϊκά δρώμενα που το αφορούν. Ο στρατηγικός αυτός στόχος αποβλέπει στη δημιουργία κατάλληλου μηχανισμού του Συνεργατικού Κινήματος, ο οποίος θα παρακολουθεί τις

εξελίξεις και θα ενημερώνει έγκαιρα τα αρμόδια όργανα για τη λήψη των ενδεδειγμένων ενεργειών και αποφάσεων.

- *Αξιοποίηση των συνεργατικών αρχών για επιτυχή εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων*

Η εφαρμογή των συνεργατικών ιδεωδών και αρχών, επέφερε εξαιρετικά αποτελέσματα για την ανάπτυξη των ιδίων ως επιχειρηματικών μονάδων και ευνόησε σημαντικά τα μέλη τους και την κοινωνία. Όλα τα αναπτυξιακά προγράμματα, που εφαρμόστηκαν και πέτυχαν, βασίστηκαν στις συνεργατικές αρχές και στις αξίες που εκπηγάζουν από αυτές. Η συνεργατική αλληλεγγύη, η αλληλοβοήθεια και η συνεργατική συνοχή προάγουν την ανάληψη πρωτοβουλιών και οδηγούν στα επιθυμητά αποτελέσματα. Το απαιτητικό ευρωπαϊκό περιβάλλον, «αναγκάζει» την κάθε Συνεργατική Εταιρεία να αναζητεί την αλληλεγγύη των μελών της αλλά και την στήριξη των υπόλοιπων Συνεργατικών Εταιρειών. Ο στρατηγικός αυτός στόχος καταλήγει στη συστηματική καλλιέργεια της συνεργατικής αλληλεγγύης τόσο μεταξύ των ίδιων των Συνεργατικών Εταιρειών όσο και μεταξύ των μελών τους.

- *Διατήρηση και ενίσχυση του κοινωνικού ρόλου του Συνεργατικού Κινήματος.*

Όπως έχει αναφερθεί και πιο πάνω, ο σκοπός των Συνεργατικών Εταιρειών είναι η χρησιμοποίηση των μέσων που έχουν στη διάθεση τους για εξυπηρέτηση των μελών τους και ευρύτερα της κοινωνίας. Κατά συνέπεια, όλες οι επιχειρηματικές δραστηριότητες τους περιβάλλονται από τη σκοπιμότητα αυτή που αποτελεί την κύρια όψη της συνεργατικής πρακτικής. Ο στρατηγικός αυτός στόχος αποσκοπεί στη διαφύλαξη και στην ενίσχυση των κοινωφελών προσανατολισμών του Κινήματος.¹⁸

---

¹⁸ Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, 2003; Θεοφάνους, κ.α., 2003; Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, 2005; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2006; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2010; Ηρακλέους, 2008 και

[http://www.mof.gov.cy/mof/mof.nsf/All/307B9439AB112355C2257D5D0022C9A3/\\$file/%CE%9C%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BF%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CF%80%CF%81%CE%AF%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82%202013.pdf](http://www.mof.gov.cy/mof/mof.nsf/All/307B9439AB112355C2257D5D0022C9A3/$file/%CE%9C%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BF%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CF%80%CF%81%CE%AF%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82%202013.pdf)

Ε. Συνεργατισμός, Πολιτικά Κόμματα, Κουμπαροκρατία και Οικογενειοκρατία

Πολλοί εμπνευσμένοι και ικανοί άνθρωποι στο παρελθόν εργάστηκαν πολύ σκληρά για πολλά χρόνια, για να κτιστεί το οικοδόμημα του Συνεργατισμού. Αυτό το οικοδόμημα ανήκει σε ολόκληρο το λαό, στον κάθε Κύπριο σε όποιο κόμμα και να ανήκει. Στο παρελθόν, πολλοί ήταν αυτοί που εργάστηκαν με αυταπάρνηση και ζήλο, για να δημιουργηθεί ένα ανάχωμα έναντι της εκμετάλλευσης και της τοκογλυφίας. Και τα κατάφεραν. Οικοδομήθηκε ο Συνεργατισμός, κέρδισε την εμπιστοσύνη του λαού κι προόδευσε.

Δυστυχώς στην πορεία, οι κομματικές παρεμβάσεις από τα όλα τα πολιτικά κόμματα ανεξαιρέτως αλλά και η ανάληψη νευραλγικών θέσεων από παππού, πατέρα, γιο ή άλλων ατόμων από την ίδια οικογένεια, οδήγησε των Συνεργατισμό σε αρκετά λάθη λόγω εξυπηρητήσεων συγκεκριμένων συμφερόντων και δημιούργησε δυσλειτουργίες στην διεκπεραίωση των στόχων και σκοπών του.

Όπως αναφέρει και ο πρώην Γενικός Διευθυντής της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (Σ.Κ.Τ.), κύριος Μάριος Κληρίδης, ... «Σε ένα άλλο επίπεδο, μπορούμε να πούμε ότι ο Συνεργατισμός είχε παρεξηγήσει τον «κοινωνικό» του ρόλο. Ο πραγματικός «κοινωνικός» ρόλος του Συνεργατισμού έγκειται στην αλληλοϋποστήριξη και αλληλοβοήθεια των μελών μεταξύ τους. Κατέληξε όμως σε αρκετές περιπτώσεις σε κουμπαροκρατία, τσιφλίκια και κομματοκρατία με προεκτάσεις στην ποιότητα των δανείων που έτειναν να γίνουν «δανεικά και αγύριστα».

Επιπλέον, λόγω της πολιτειακής προστασίας που τύγχανε ο συνεργατισμός λόγω του «κοινωνικού» του ρόλου, δηλαδή συνθήματα τύπου «κάτω τα χέρια από το συνεργατισμό» αρκετές βέλτιστες πρακτικές δεν εφαρμόζονταν, δηλαδή διαδικασίες αξιολόγησης δανείων, ελεγμένοι λογαριασμοί, σωστή διαδικασία προβλέψεων κτλ».....¹⁹

Το κεφάλαιο παρεμβάσεις, είτε από πολιτικά κόμματα και άτομα, είτε από προσωπικά και ατομικά συμφέροντα άλλων ατόμων είναι τεράστιο και ο σκοπός της παρούσας εργασίας δεν είναι αυτός. Ήθελα, όμως να γίνει κάποια

¹⁹ <http://www.speetrovolou.com.cy/userfiles/f8ce1af3-1709-4976-a785-1a5a8d552da1/337-February.pdf>

υποτυπώδης αναφορά σε αυτά τα θέματα, γιατί πιστεύω ότι είναι ένας εκ των κύριων λόγων για αρκετά δεινά και προβλήματα που παρουσιάσε και εξακολουθεί να παρουσιάζει μέχρι σήμερα ο Συνεργατισμός.

Ας αναλογιστεί ο καθένας από εμάς, τη βοήθεια και το στήριγμα που βρήκε στο Συνεργατισμό, μα κύρια ας αναλογιστεί τι μπορεί να προσφέρει για τη σωτηρία του. Με όλες αυτές τις μεταρρυθμίσεις που έχουν γίνει και άλλες τόσες που έχουν τροchioδρομηθεί για να γίνουν, ας μην επιτρέψουμε στα κόμματα και τις οικογένειες, να ασχοληθούν ξανά με τον Συνεργατισμό, γιατί πρέπει να αφεθεί επιτέλους κάτι σε αυτό το νησί να λειτουργήσει απερίσπαστα. Ο Συνεργατισμός δεν είναι δημιούργημα των κομμάτων και των ατομικών/οικογενειακών συμφερόντων, αλλά μιας στρατιάς αγνών ανθρώπων, που εδώ και εκατόν και πλέον χρόνια, κύριο μέλημά τους ήταν η στήριξη του συνανθρώπου τους που υπέφερε από τους τοκογλύφους, ανεξάρτητα αν οι ηγεσίες του στο πέρασμα του χρόνου, στάθηκαν ανίκανες και τον οδήγησαν όχι μόνο σε τέλμα αλλά και σε ακρωτηριασμό.²⁰

Στ. Η νομοθεσία Περί Συνεργατικών Ιδρυμάτων

Ύστερα από την ίδρυση της Χωρικής Τράπεζας Λευκονοίκου το 1909, δημιουργήθηκε η ανάγκη της νομικής αναγνώρισης της Εταιρείας ως νομικού προσώπου και της θεσμικής ρύθμισης του τρόπου διεξαγωγής των εργασιών της. Σημαντικότερο ρόλο στην προβολή του αιτήματος διαδραμάτισε ο πρόεδρος του Συμβουλίου των Εφόρων της Χωρικής Τράπεζας, αείμνηστος Ιωάννης Οικονομίδης, που ήταν μέλος του Νομοθετικού Συμβουλίου και εξέχουσα πολιτική προσωπικότητα της εποχής εκείνης. Μετά από αλληπάλληλες αντεκκλήσεις, διαφωνίες και εισηγήσεις στις 02/06/1913 ο Άγγλος Δικηγόρος του Στέμματος εισήγαγε στο Νομοθετικό Σώμα νομοσχέδιο για τις Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες (Σ.Π.Ε.). Το νομοσχέδιο ψηφίστηκε τελικά στις 05/11/1914, ύστερα από πολλές συζητήσεις και αφού προηγουμένα απορρίφθηκαν όλες οι εισηγήσεις που υπέβαλε ο Ιωάννης Οικονομίδης. Στο μεταξύ, είχε παρουσιαστεί και η ανάγκη θέσπισης νομοθεσίας, η οποία θα ρύθμιζε τα θέματα των Συνεργατικών Μη Πιστωτικών Εταιρειών. Στις 12/05/1923 παρουσιάστηκε στο Νομοθετικό Συμβούλιο

²⁰ <http://cycoop.blogspot.com/2013/12/blog-post.html>

σχετικό κυβερνητικό νομοσχέδιο, το οποίο ψηφίσθηκε σε νόμο. Το 1939 ο Άγγλος Έφορος Συνεργατικών Εταιρειών, τον οποίο διόρισε η αποικιοκρατική κυβέρνηση, προώθησε την τροποποίηση και την ενοποίηση των νομοθεσιών με τέτοιο τρόπο που έθεσε τις Συνεργατικές Εταιρείες κάτω από τον απόλυτο έλεγχο του.

Με ορισμένες τροποποιήσεις που κατά καιρούς έγιναν, ο Νόμος περί Συνεργατικών Εταιρειών παρέμεινε σε ισχύ μέχρι και το έτος 1987. Τότε τέθηκε σε εφαρμογή ο νέος νόμος που ψηφίστηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, με πολλές αλλαγές και καινοτομίες. Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) επέβαλε την εναρμόνιση της νομοθεσίας με το κοινοτικό κεκτημένο. Από τις 25/07/2003 τέθηκε σε ισχύ η νομοθεσία στα πλαίσια της οποίας θεσμοθετούνται όλες οι ρυθμίσεις που εναρμονίζουν το Συνεργατικό Κίνημα με τα Θεσμικά δεδομένα της Ευρώπης. Η νομοθεσία, με την ευρύτερη έννοια του όρου, που διέπει τις Συνεργατικές Εταιρείες σήμερα αποτελείται από τα ακόλουθα:

α. Τη βασική νομοθεσία 22/1985 και τους τροποποιητικούς που ενσωματώθηκαν σε αυτή Νόμους 68/1987, 190/1989, 8(Ι)/1992, 22(Ι)/1992, 140(Ι)/1999, 140(Ι)/2000, 171(Ι)/2000, 8(Ι)/2001, 123(Ι)/2003, 124(Ι)/2003, 144(Ι)/2003, 5(Ι)/2004, 170(Ι)/2004, 230(Ι)/2004, 23(Ι)/2005, 49(Ι)/2005, 76(Ι)/2005, 29(Ι)/2007, 37(Ι)/2007, 177(Ι)/2007, 104(Ι)/2009, 124(Ι)/2009, 85(Ι)/2010, 118(Ι)/2011, 130(Ι)/2012, 204(Ι)/2012, 214(Ι)/2012, 15(Ι)/2013, 39(Ι)/2013, 88(Ι)/2013, 107(Ι)/2013, 185(Ι)/2013, 23(Ι)/2014, 122(Ι)/2014 και 107(Ι)/2015

β. Από τους θεσμούς που εκδόθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο το 1987 με βάση το άρθρο 53 της βασικής νομοθεσίας.

γ. Τους ειδικούς κανονισμούς κάθε συνεργατικής εταιρείας που εγκρίνονται από τη γενική συνέλευση της και εγγράφονται από τον Έφορο. Οι ειδικοί κανονισμοί επέχουν θέση καταστατικού.²¹

H. Η προ Μνημονίου κατάσταση

Το Συνεργατικό Κίνημα απαρτιζόταν από την Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (Σ.Κ.Τ.) και ενενήντα τρία (93) συνδεδεμένα Συνεργατικά Πιστωτικά

²¹ <http://www.diktio-kapa.dos.gr/keimena/coop0906.pdf>

Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.). Η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (Σ.Κ.Τ.) ανήκει στα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.) και άλλα μη Πιστωτικά Συνεργατικά Ιδρύματα (Π.Σ.Ι.). Φυσικά πρόσωπα δεν μπορούσαν να είναι μέλη της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (Σ.Κ.Τ.). Λειτουργούσε ένα σύστημα αμφίδρομης εγγύησης, μέσω του οποίου η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (Σ.Κ.Τ.) εγγυάτο για τις υποχρεώσεις των συνδεδεμένων Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.), ενώ κάθε Συνεργατικό Πιστωτικό Ίδρυμα (Σ.Π.Ι.) εγγυάτο για τις υποχρεώσεις της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (Σ.Κ.Τ.). Κάθε Συνεργατικό Πιστωτικό Ίδρυμα (Σ.Π.Ι.), λειτουργούσε μόνο σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή ή στόχευε σ' ένα συγκεκριμένο τμήμα της αγοράς (π.χ. επάγγελμα). Η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (Σ.Κ.Τ.) ήταν ο τραπεζίτης όλων των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.), καθώς τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.) ήταν υποχρεωμένα, βάση της Νομοθεσίας να διενεργούν όλες τις τραπεζικές συναλλαγές τους μέσω της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (Σ.Κ.Τ.). Η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (Σ.Κ.Τ.) λειτουργούσε επίσης ως clearing agent για τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.).

Θ. Λόγοι για τους οποίους ο Συνεργατισμός βρέθηκε σε δυσχερή θέση

Ο Συνεργατικός Τραπεζικός Τομέας λειτουργούσε με τέτοιο τρόπο ώστε κάθε Συνεργατικό Πιστωτικό Ίδρυμα (Σ.Π.Ι.) να είχε ψηλό βαθμό ανεξαρτησίας και να μην εποπτεύεται όπως άλλα τραπεζικά ιδρύματα. Η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (Σ.Κ.Τ.) είχε απλώς συντονιστικό και ενημερωτικό ρόλο και δεν είχε αρμοδιότητα να επιβάλλει κυρώσεις ή να ορίζει την πολιτική των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.).

Παραδοσιακά, τα δάνεια παραχωρούνταν με εμπράγματες εξασφαλίσεις (π.χ. υποθήκη), πρακτική εν μέρει συνέβαλε στην αποτυχία του κλάδου. Το ψηλό ποσοστό των δανείων με εμπράγματες εξασφαλίσεις οδήγησε σε υπερβολική εξάρτηση από τα ακίνητα και ως εκ τούτου, σε μεγαλύτερη έκθεση στις περιόδους οικονομικής ύφεσης.

Το προ των προβλεπόμενων αλλαγών ρυθμιστικό περιβάλλον συνέβαλε στην ανεπαρκή αναγνώριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε

μια πολύ χρονοβόρα διαδικασία κατασχέσεων και στην απουσία προληπτικής αναδιάρθρωσης των προβληματικών δανείων.

Επιπρόσθετα, η ύπαρξη αρκετών δομών χωρίς οικονομίες κλίμακας (sub-scale entities), οδήγησε στην απουσία ενός σαφούς εποπτικού πλαισίου και σε αναποτελεσματικά και μη επαρκώς επανδρωμένα τμήματα ελέγχου και διαχείρισης ρίσκου, που οδήγησαν σε σοβαρές ελλείψεις στον τομέα της Εταιρικής Διακυβέρνησης.

Ως εκ τούτου, πολλά Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.) λειτουργούσαν με λειτουργικές αδυναμίες καθώς υπήρχε ανεπαρκής αξιολόγηση της ικανότητας, της ακεραιότητας και των προσόντων των διαχειριστών των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.).

Η πλειοψηφία των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.) δεν είχε υπάλληλο διαχείρισης κινδύνων ούτως ώστε να συνεργάζεται με την μονάδα διαχείρισης κινδύνων της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (Σ.Κ.Τ.). Η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (Σ.Κ.Τ.), ως Κεντρικός Φορέας, είχε την ευθύνη, αλλά όχι και τις αντίστοιχες εξουσίες για την αποτελεσματική διεκπεραίωση του εποπτικού ρόλου της.

I. Οικονομική Κρίση και Μνημόνιο Συναντίληψης για τη μεταρρύθμιση των Συνεργατικών Εταιρειών

Από το 2011 και μετέπειτα διανύουμε ως Κύπρος, την πιο δύσκολη περίοδο, μετά το 1974. Τα ίδια δεδομένα επικρατούν και στην οικονομία ολόκληρης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) καθώς και της παγκόσμιας οικονομίας. Η οικονομική κρίση μας επηρεάζει ποικιλόμορφα και στις νέες συνθήκες του χρηματοπιστωτικού τομέα, η αναδιοργάνωση στην οποία προχώρησαν οι Συνεργατικές Εταιρείες έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην ανθεκτικότητα που επιδεικνύουν κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

Γενικότερα, οι Συνεργατικές Εταιρείες, προέβηκαν σε μείωση του λειτουργικού τους κόστους, μέσω οικονομιών κλίμακας, αύξησαν την κεφαλαιουχική τους επάρκεια και αναβάθμισαν τις υπηρεσίες τους με αποτέλεσμα να ενισχύσουν την ανταγωνιστική τους θέση στην αγορά. Ο ρόλος του Συνεργατισμού στην Κυπριακή οικονομία είναι πραγματικά καταλυτικός και επικοδομητικός.

Το Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής (άλλως μνημόνιο άλλως συμφωνία) θα αντιμετωπίζει βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες οικονομικές, δημοσιονομικές και διαρθρωτικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κύπρος. Οι βασικοί στόχοι του Προγράμματος, που αφορούν τον Συνεργατισμό, όπως αναφέρονται στο Μνημόνιο Συναντίληψης (ΜΣ) είναι η αποκατάσταση της ευρωστόιίας του Κυπριακού τραπεζικού τομέα και κατ' επέκταση και του Συνεργατισμού καθώς και η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των καταθετών και της αγοράς με την ενδελεχή αναδιάρθρωση και μείωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και την ενίσχυση της εποπτείας (ρύθμιση και εποπτεία, ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, κ.λ.π.).²²

Με βάση τις υποχρεώσεις που προέκυψαν από το αρχικό και στη συνέχεια το οριστικοποιημένο Μνημόνιο Συναντίληψης, μεταξύ Κυπριακής Δημοκρατίας και Τρόικας, τον 12/2012 και τον 4/2013, αντίστοιχα, για δημοσιονομική εξυγίανση και αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα, καταρτίστηκε Σχέδιο Αναδιάρθρωσης για τον Συνεργατικό Πιστωτικό Τομέα, το οποίο εγκρίθηκε από την Τρόικα. Το εν λόγω Σχέδιο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη συρρίκνωση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα, σε δεκαοκτώ (18) Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.) παγκύπρια, την ανακεφαλαίωση του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα με €1.5 δισεκατομύρια σε χρεόγραφο από το Κράτος, το οποίο θα εξασφαλιστεί από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (European Stability Mechanism – ESM)²³, καθώς και διαρθρωτικές και άλλες μεταρρυθμίσεις. Ο εγχώριος τραπεζικός τομέας, συμπεριλαμβανόμενων και των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.), αντιπροσώπευε μέχρι πρόσφατα το 550% του ΑΕΠ. Η Κυπριακή Βουλή στις 22/03/2013 ψήφισε και υιοθέτησε νομοθεσία που καθιερώνει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την αποκατάσταση και εξυγίανση Πιστωτικών Ιδρυμάτων, που στηρίζεται μεταξύ άλλων, στη σχετική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.²⁴

Στα πλαίσια λοιπόν του μνημονίου αλλά και της επιτακτικής ανάγκης για εξέλιξη και εναρμόνιση των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων με την

²² http://www.dgepcd.gov.cy/dgepcd/dgepcd.nsf/page26_gr/page26_gr?OpenDocument

²³ <http://www.esm.europa.eu/>

²⁴ http://ec.europa.eu/internal_market/bank/crisis_management/index_en.htm#framework2012

τρέχουσα οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη από το 2012 μέχρι και σήμερα προωθήθηκαν αρκετές και καινοτόμες μεταρρυθμίσεις και αλλαγές.

Σύμφωνα με τον περί Συνεργατικών Εταιρειών (Τροποποιητικό) (Αρ. 4) Νόμο του 2013 (Ν.107(Ι)/2013) και τον περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Τροποποιητικό) (Αρ. 3) Νόμο του 2013 που έχουν δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 9/9/2013, η αρμοδιότητα αδειοδότησης, ρύθμισης και εποπτείας των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.) μεταφέρθηκε από την Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών (Υ.Σ.Ε.) στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (Κ.Τ.Κ.).²⁵

Η Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών (Υ.Σ.Ε.) παραμένει αρμόδια για θέματα εγγραφής Συνεργατικών Εταιρειών και Λειτουργίας τους στη βάση των Συνεργατικών Αρχών και της Συνεργατικής Νομοθεσίας. Επιπρόσθετα, είναι αρμόδια για θέματα διασφάλισης της συνετής διαχείρισης των Συνεργατικών Εταιρειών που δραστηριοποιούνται το μη πιστωτικό τομέα, καθώς και για θέματα γενικότερης προώθησης του Συνεργατικού Θεσμού στην Κύπρο.

Έχοντας ως βάση την πιο πάνω τροποποίηση της νομοθεσίας, εισήχθηκαν ρυθμίσεις για ανακεφαλαιοποίηση της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (ΣΚΤ) Λτδ και των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.), μέσω της απόκτησης κεφαλαίου της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (Σ.Κ.Τ.) από την Κυπριακή Δημοκρατία.

Καταργήθηκαν όλες οι κανονιστικές αποφάσεις, οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές που εκδόθηκαν από την Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών (Υ.Σ.Ε.) καθώς και ο περί Συνεργατικών Εταιρειών (Σύσταση και Λειτουργία Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων) Θεσμών του 2000 έως 2009 και πλέον υπάγεται υπό του Ταμείου Προστασίας Καταθέσεων των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.), κάτω από το Σχέδιο Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων, του οποίου τη διαχείριση ασκεί Διαχειριστική Επιτροπή, αποτελούμενη από στελέχη της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου (Κ.Τ.Κ.) και του Υπουργείου Οικονομικών.

Από τις 09/09/2013, οποιαδήποτε αναφορά σε οποιοδήποτε κανονισμό, οδηγία ή νόμο, σε αρμοδιότητες της Υπηρεσίας Συνεργατικών Εταιρειών (Υ.Σ.Ε.), οι οποίες αφορούν την εποπτεία, αδειοδότηση, λήψη και

²⁵ http://www.cssda.gov.cy/cssda/cssda02.nsf/page05_gr/page05_gr?OpenDocument

ρύθμιση εποπτικών μέτρων σε σχέση με οποιοδήποτε οργανισμό, ίδρυμα ή εταιρεία, παύει να ισχύει και οι εν λόγω αρμοδιότητες ασκούνται πλέον από την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (Κ.Τ.Κ.). Ως εκ τούτου, οποιαδήποτε σχετική οδηγία εκδόθηκε από την Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών (Υ.Σ.Ε.) καταργείται και εφαρμόζεται η αντίστοιχη οδηγία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου (Κ.Τ.Κ.).²⁶

Κ. Εσωτερική Οργάνωση Συνεργατικών Εταιρειών

Οι Συνεργατικές Εταιρείες είναι αυτόνομοι οργανισμοί και διοικούνται από Επιτροπείες, οι οποίες εκλέγονται από τα μέλη των Εταιρειών κάθε τρία (3) χρόνια σε Γενικές Συνελεύσεις. Τα μέλη των Επιτροπειών προσφέρουν τις υπηρεσίες τους εθελοντικά και χωρίς αμοιβή. Σημειώνεται ότι, σε σχέση με τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.), η επιλογή των μελών των επιτροπειών διέπεται από την εταιρική διακυβέρνηση τους, όπως αυτή καθορίζεται στο συμφωνημένο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης του Χρηματοπιστωτικού Τομέα, μέσα στο πλαίσιο του τροποποιημένου Μνημονίου Συναντίληψης που συνομολογήθηκε μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τρόικας.

ΙΑ. Έλεγχος των Οικονομικών Καταστάσεων

Σύμφωνα με τους περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμους, ο έλεγχος των λογαριασμών και της γενικής οικονομικής διαχείρισης των Συνεργατικών Εταιρειών διενεργείται από την Ελεγκτική Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών, η οποία διοικείται από πέντε (5) μελή Επιτροπή που διορίζεται για θητεία τριών (3) χρόνων από το Υπουργικό Συμβούλιο. Για τον έλεγχο των Συνεργατικών Εταιρειών εφαρμόζονται τα Διεθνή Λογιστικά και Ελεγκτικά Πρότυπα. Επιπρόσθετα, όλες οι Συνεργατικές Εταιρείες είναι υποχρεωμένες με βάση την νομοθεσία να έχουν έτοιμες για έλεγχο τις οικονομικές τους καταστάσεις, τρεις (3) μήνες μετά το τέλος του οικονομικού τους έτους. Ο υποχρεωτικός έλεγχος των λογαριασμών του οικονομικού έτους, που λήγει την 31/12 κάθε οικονομικού έτους, των Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών (Σ.Π.Ι.), το σύνολο του ενεργητικού ή των καταθέσεων των οποίων υπερβαίνει το καθοριζόμενο από την Κεντρική Τράπεζα όριο, διενεργείται από

²⁶ http://www.cssda.gov.cy/cssda/cssda02.nsf/page05_gr/page05_gr?OpenDocument

εγκεκριμένους ελεγκτές, οι οποίοι διορίζονται από τη γενική συνέλευση των μελών των εν λόγω Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών (Σ.Π.Ι.), κατόπιν εξασφάλισης ρητής έγκρισης από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (Κ.Τ.Κ.), σύμφωνα με τους περί Εργασιών Πιστωτικών Ιδρυμάτων Νόμους, όπως αυτοί εκάστοτε τροποποιούνται ή αντικαθίστανται.

IB. Ο όρος συγχώνευση

Συγχώνευση ονομάζεται η πράξη με την οποία μία ή περισσότερες επιχειρήσεις λύνονται χωρίς να ακολουθήσει η εκκαθάρισή τους, ενώ ταυτόχρονα μεταβιβάζουν το σύνολο της περιουσίας τους έναντι ανταλλάγματος σε άλλη επιχείρηση, η οποία είτε προϋπάρχει είτε δημιουργείται για το σκοπό αυτό. Ανάλογα με το μέγεθος των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων η συγχώνευση μπορεί να χαρακτηριστεί ως «συγχώνευση μεταξύ ίσων» (merge of equals) ή «συγχώνευση μεταξύ άνισων» (merge of unequals).

IB.1. Τα είδη των συγχωνεύσεων

Οι συνενώσεις τραπεζών μπορούν να διαχωριστούν στις εξής υποκατηγορίες:

- Οριζόντια ενοποίηση (horizontal integration): Η συνένωση δύο (2) ή περισσότερων εταιρειών που ασχολούνται στην παραγωγή του ίδιου ή παρόμοιων προϊόντων και λειτουργούν στο ίδιο στάδιο παραγωγής, ενώ απευθύνονται στην ίδια ή σε διαφορετική αγορά.
- Κάθετη ενοποίηση (vertical integration): Είναι η συνένωση δύο (2) ή περισσότερων εταιρειών για τη παραγωγή του ίδιου προϊόντος, οι οποίες όμως λειτουργούν σε διαφορετικά επίπεδα παραγωγής του προϊόντος, δηλαδή μια εταιρεία έχει την ευθύνη για την παραγωγή των πρώτων υλών που απαιτούνται για το τελικό προϊόν, ενώ η άλλη για την πώληση αυτού του προϊόντος.
- Συγκεντρωτική ενοποίηση (concentric integration): Στην περίπτωση αυτή ενοποιούνται δύο (2) ή περισσότερες εταιρείες που έχουν παρόμοια τεχνολογία παραγωγής, καθώς και παρόμοιες τεχνικές marketing, οι οποίες όμως παράγουν παρόμοια αλλά όχι τα ίδια προϊόντα.
- Συσπειρωμένη ενοποίηση (conglomerate): Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι εταιρείες που συμπράττουν, παράγουν διαφορετικά προϊόντα,

χρησιμοποιούν διαφορετική τεχνολογία παραγωγής, διαφορετικές τεχνικές marketing, στοχεύουν σε διαφορετικό καταναλωτικό κοινό, δηλαδή γενικότερα δεν έχουν καμία ομοιότητα μεταξύ τους.

ΙΓ. Οι συγχωνεύσεις των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης και αναδιοργάνωσης, ως μέτρο επιβίωσης στη σύγχρονη οικονομική κρίση

Στις μέρες μας, έχοντας υπόψη τη γενικότερη οικονομική και κοινωνική κατάσταση που επικρατεί, αλλά και στηριζόμενοι στις αξίες και αρχές του Συνεργατισμού οι αξιωματούχοι των Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών (Σ.Π.Ι.) έχουν προχωρήσει και ολοκληρώσει τις μεταξύ των εταιρειών συγχωνεύσεις, ως προνοεί το Μνημόνιο Συναντίληψης που συνομολογήθηκε μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τρόικας.

Κύριος σκοπός και στόχος των συγχωνεύσεων είναι η δημιουργία ισχυρών Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών (Σ.Π.Ι.) και όχι η δημιουργία κεφαλαιοκρατικών επιχειρήσεων από τις οποίες θα λείπει η συνεργατική ταυτότητα και η κοινωνική ευαισθησία. Το θέμα των συγχωνεύσεων είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το θέμα του «άριστου» μεγέθους της Συνεργατικής Εταιρείας, το οποίο απασχόλησε τη συνεργατική σκέψη σε διάφορες χώρες.

Σε κάθε συγχώνευση λήφθηκε υπόψη ότι στο τέλος θα πρέπει να δημιουργηθούν Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες (Σ.Π.Ε.), στο καλύτερο μέγεθος, οι οποίες θα διατηρούν ισχυρούς δεσμούς με τα μέλη τους και θα ανταποκρίνονται στους σκοπούς για τους οποίους ιδρύθηκαν. Ας μην ξεχνάμε ότι τα μέλη είναι ταυτόχρονα ιδιοκτήτες, πελάτες και ελεγκτές. Για να διατηρηθεί αυτή η τριπλή ιδιότητα επιβάλλεται στενότητα στις σχέσεις μέλους και εταιρείας.²⁷

ΙΓ.1. Διαδικασία Συγχώνευσης Συνεργατικών Εταιρειών

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου, οι εταιρείες, που προτίθενται να συγχωνευθούν διακρίνονται στις μεταφέρουσες συνεργατικές εταιρείες και στις αποδεχόμενες συνεργατικές εταιρείες. Μεταφέρουσες καλούνται οι εταιρείες εκείνες, που αποδέχονται να μεταφέρουν το ενεργητικό και το

²⁷ Σύγχρονη Άποψη, 2008; Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, 2008; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2010.

παθητικό τους στην εταιρεία με την οποία θα συγχωνευτούν με βάση συμφωνία την οποία θα συνάψουν μεταξύ τους. Αποδεχόμενη ονομάζεται η εταιρεία εκείνη, που αναλαμβάνει τη νομική υποχρέωση να αποδεχθεί το ενεργητικό και το παθητικό καθώς και τα μέλη της μεταφέρουσας εταιρείας.

Το πρόγραμμα των συγχωνεύσεων εφαρμόζεται με βάση τις διατάξεις του άρθρου 49Γ του Νόμου περί Συνεργατικών Εταιρειών, σύμφωνα με το οποίο, η συγχώνευση δύο (2) ή περισσότερων συνεργατικών εταιρειών προϋποθέτει τη λήψη σχετικών αποφάσεων, που λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία σε Ειδικές Γενικές Συνελεύσεις των μελών των ενδιαφερομένων εταιρειών, που συγκαλούνται, εξ όσων απορρέει από το πιο πάνω άρθρο, ειδικά για το σκοπό αυτό. Σύμφωνα με τη Νομοθεσία, η διαδικασία συγχώνευσης ακολουθεί διαδοχικά τα ακόλουθα βήματα:

- **Ειδική Γενική Συνέλευση:**

Η Ειδική Γενική Συνέλευση συγκαλείται από την επιτροπεία ή από το εποπτικό συμβούλιο κάθε Συνεργατικής Εταιρείας, η οποία αποφάσισε να συγχωνευθεί με άλλες εταιρείες [άρθρο 49Δ(1)]. Στο άρθρο 49Γ καθορίζεται ο ελάχιστος αριθμός των μελών, που πρέπει να συμμετέχουν στην ειδική γενική συνέλευση της κάθε συνεργατικής εταιρείας. Συγκεκριμένα προβλέπονται τα ακόλουθα: **α.** Σε περίπτωση εταιρείας, η οποία αποτελείται από λιγότερα από εκατό (100) μέλη απαιτείται να παρίσταται τουλάχιστον το 80% των μελών, **β.** Σε περίπτωση εταιρείας, η οποία αποτελείται από περισσότερα από 100, αλλά όχι περισσότερα από διακόσια (200) μέλη, απαιτείται να παρίστανται τουλάχιστον ογδόντα (80) μέλη, **γ.** Σε περίπτωση εταιρείας, η οποία αποτελείται από περισσότερα από διακόσια (200), αλλά όχι περισσότερα από πεντακόσια (500) μέλη, απαιτείται να παρίστανται τουλάχιστον εκατόν πενήντα (150) μέλη, **δ.** Σε περίπτωση εταιρείας, η οποία αποτελείται από περισσότερα από πεντακόσια (500) μέλη, αλλά όχι περισσότερα από χίλια (1.000) μέλη, απαιτείται να παρίστανται τουλάχιστον διακόσια πενήντα (250) μέλη, **ε.** Σε περίπτωση εταιρείας, η οποία αποτελείται από περισσότερα από χίλια (1.000), αλλά όχι περισσότερα από δύο χιλιάδες (2.000) μέλη, απαιτείται να παρίστανται τουλάχιστον τετρακόσια (400) μέλη, **στ.** Σε περίπτωση εταιρείας, η οποία αποτελείται από περισσότερα από δύο χιλιάδες (2.000) μέλη, αλλά όχι περισσότερα από τέσσερις χιλιάδες (4.000) μέλη, απαιτείται να

παρίστανται τουλάχιστον επτακόσια πενήντα (750) μέλη και ζ. Σε περίπτωση εταιρείας, η οποία αποτελείται από περισσότερα από τέσσερις χιλιάδες (4.000) μέλη, απαιτείται να παρίστανται τουλάχιστον χίλια (1.000) μέλη.

Ο νομοθέτης έχοντας επίγνωση της ανάγκης για άμεση και αποτελεσματική διαχείριση του θέματος, κατ' εξαίρεση των συνεργατικών θέσμιων, προέβλεψε ότι τα μέλη μπορούν να παρίστανται στις ειδικές αυτές συνελεύσεις, είτε προσωπικά, είτε με αντιπρόσωπο τους (Τροποποιητικός Νόμος (αρ.3) του 2005 παρ. 7). Η ειδική γενική συνέλευση της μεταφέρουσας εταιρείας, αν συμφωνεί με τη διαδικασία συγχώνευσης, εξουσιοδοτεί με απόφαση της τα διοικητικά όργανα να προχωρήσουν στη συνομολόγηση έγγραφης συμφωνίας με την αποδεχόμενη εταιρεία, η οποία θα προβλέπει τη μεταφορά του ενεργητικού και του παθητικού της μεταφέρουσας στην αποδεχόμενη συνεργατική εταιρεία. Κατά αντιστοιχία, η ειδική γενική συνέλευση της αποδεχόμενης εταιρείας με απόφαση της θα εξουσιοδοτήσει τα διοικητικά της όργανα να προχωρήσουν στην συνομολόγηση έγγραφης συμφωνίας με την μεταφέρουσα εταιρεία, η οποία θα προβλέπει την αποδοχή του ενεργητικού και του παθητικού της μεταφέρουσας στην αποδεχόμενη συνεργατική εταιρεία.

- **Ενημέρωση καταθετών και πιστωτών:**

Η μεταφέρουσα εταιρεία, [άρθρο 49Δ(1)], γνωστοποιεί στους καταθέτες και στους πιστωτές της την απόφαση της ειδικής γενικής συνέλευσης των μελών της.

- **Υπογραφή συμφωνίας:**

Αφού παρέλθουν δεκαπέντε (15) μέρες από την ημερομηνία γνωστοποίησης της απόφασης της ειδικής γενικής συνέλευσης της μεταφέρουσας εταιρείας στους καταθέτες και στους πιστωτές της, ο γραμματέας, ο πρόεδρος και τα μέλη της επιτροπής και των δύο εταιρειών υπογράφουν τη συμφωνία. Μέσα στις επόμενες δέκα (10) μέρες από την ημέρα της υπογραφής, η συμφωνία υποβάλλεται στον Έφορο της Υπηρεσίας Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών εταιρειών μαζί με τις σχετι κές αποφάσεις που πήραν οι ειδικές γενικές συνελεύσεις (Άρθρο 49Ε).

- **Διαχείριση της συμφωνίας από τον Έφορο:**

Ο Έφορος, [άρθρο 49Δ(2)], εγγράφει τη συμφωνία και τότε μόνο η συμφωνία αποκτά νομική ισχύ. Η συμφωνία πριν από την εγγραφή της από τον Έφορο ουδεμία νομική ισχύ έχει. Ακολούθως ο Έφορος εκδίδει άμεσα διαταγή με την οποία ακυρώνεται η εγγραφή της μεταφέρουσας εταιρείας. Η μεταφέρουσα εταιρεία διαλύεται από την ημέρα της έκδοσης της διαταγής από τον Έφορο, [άρθρο 49Δ(3)]. Η εγγραφή της συμφωνίας μεταφοράς, [άρθρο 49ΣΤ(1)], αποτελεί επαρκή απόδειξη: **α.** Για τη μεταφορά όλων των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού της μεταφέρουσας στην αποδεχόμενη εταιρεία και **β.** ότι η αποδεχόμενη Εταιρεία θα διαδεχθεί τη μεταφέρουσα εξ ολοκλήρου σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της και ότι όλες οι πράξεις, τα συμβόλαια και τα άλλα έγγραφα της μεταφέρουσας εταιρείας θα συνεχίσουν να ισχύουν. Ο Νόμος προβλέπει σαφέστατα και ρητά [άρθρο 49ΣΤ(3)], ότι η μεταφορά δεν επηρεάζει οποιοδήποτε από τα δικαιώματα των πιστωτών. Τα μέλη της μεταφέρουσας εταιρείας, [άρθρο 49Δ(2)], με την εγγραφή της συμφωνίας από τον Έφορο καθίστανται μέλη της αποδεχόμενης εταιρείας. Το ίδιο όμως άρθρο, ικανοποιώντας την πρώτη συνεργατική αρχή, (1) παρέχει το δικαίωμα στα μέλη της μεταφέρουσας εταιρείας να μην αποδεχτούν να γίνουν μέλη της αποδεχόμενης εταιρείας, αρκεί να εκφράσουν γραπτώς την αντίθετη άποψη τους.

- **Ενημέρωση πιστωτών**

Μέσα στις επόμενες δεκαπέντε (15) μέρες από την ημερομηνία που θα εγγραφεί η συμφωνία από τον Έφορο, ο γραμματέας της αποδεχόμενης εταιρείας ενημερώνει με επιστολή κάθε πιστωτή της μεταφέρουσας εταιρείας, **α.** για το γεγονός της μεταφοράς, **β.** για την ημερομηνία της μεταφοράς, **γ.** για το όνομα της αποδεχόμενης εταιρείας και **δ.** Για τη διεύθυνση της αποδεχόμενης εταιρείας. [άρθρο 49ΣΤ(4)].

ΙΔ. Σκέψεις και Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές συνθήκες που επικρατούν σήμερα στην Κύπρο, είναι ηλίου φαινότορο ότι οι αρχές και αξίες του Συνεργατισμού είναι πιο επίκαιρες και αναγκαίες από ποτέ. Τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.) και Εταιρείες μπορούν να αποτελέσουν το στήριγμα του συνόλου του πληθυσμού για κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική πρόοδο. Ο [Συνεργατισμός, Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα, Συγχωνεύσεις, Μνημόνια, η Κύπρος του σήμερα](#) 33 από 39

ίδιος ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, κος. Ban Ki-moon τόνισε το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ο Συνεργατισμός σήμερα και στο μέλλον αλλά και τη μέχρι σήμερα προσφορά του, σε πρόσφατη τοποθέτησή του, λέγοντας ότι «Οι Συνεργατικές Εταιρείες αποτελούν υπενθύμιση προς τη διεθνή κοινότητα ότι είναι δυνατό να επιτύχουμε τόσο οικονομική ευημερία αλλά και κοινωνική ευθύνη μαζί»²⁸ Εξάλλου, η απόφαση 64/136 της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 18/12/2009 ανακήρυξε το έτος 2012 ως το Διεθνές Έτος Συνεργατισμού. Η απόφαση αυτή, ήταν εξαιρετικά σημαντική γιατί το περιεχόμενο της δικαιώνει το συνεργατικό θεσμό από το πλέον επίσημο διεθνές βήμα και αναγνωρίζει τις υπηρεσίες που οι Συνεργατικές Εταιρείες προσφέρουν στο άτομο και στην κοινωνία.

Οι Συνεργατικές Εταιρείες, τοποθετούν τον άνθρωπο υπεράνω οποιασδήποτε αξίας ή αρχής και προσπαθούν να τον υπηρετήσουν ως κοινωνική μονάδα αξιοποιώντας παραγωγικά τη συλλογική δράση των μελών τους. Αυτός είναι ο σκοπός της ίδρυσης τους και αυτός είναι ο λόγος που διαβαθμίζουν και εκδηλώνουν τη δραστηριότητα τους σύμφωνα με την έκταση, την κατηγορία, και την ένταση των ανθρωπίνων αναγκών. Το στοιχείο του κέρδους δεν συγκαταλέγεται στις προτεραιότητες των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.) ούτε και τίθεται ως προϋπόθεση στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους. Τα οποιαδήποτε πλεονάσματα, που δημιουργούν χρησιμοποιούνται ως εργαλεία ενίσχυσης της συλλογικής τους δράσης και ως μέσα αναβάθμισης της εξυπηρέτησης, που προσφέρουν στον άνθρωπο και στην κοινωνία.

Τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.) για να είναι σε θέση να επιτελούν απρόσκοπτα το ρόλο τους, έχουν υποχρέωση να εξασφαλίζουν τις εκάστοτε προϋποθέσεις, που τους επιβάλλουν οι συνθήκες, οι οποίες επικρατούν στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον. Η απελευθέρωση των αγορών, διεθνοποίηση των εθνικών οικονομιών, η όξυνση του ανταγωνισμού, η υιοθέτηση του μοντέλου ελεύθερης ανταγωνιστικής αγοράς καθώς και η κατάργηση του προστατευτισμού είναι μερικά από τα στοιχεία, τα οποία συνθέτουν σήμερα το οικονομικό και κοινωνικό τους περιβάλλον. Οι Συνεργατικές Εταιρείες είναι υποχρεωμένες να αντιμετωπίζουν άμεσα τις

---

²⁸ Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, 2008; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2010

δυσκολίες, που απορρέουν από το περιβάλλον αυτό και παράλληλα να αξιοποιούν τις ευκαιρίες, που το ίδιο αυτό περιβάλλον τους προσφέρει.

Για να πετύχουν σε αυτούς τους στόχους τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.), είναι υποχρεωμένα να βαδίζουν ταυτόχρονα σε δύο παράλληλους δρόμους. Ο πρώτος δρόμος είναι τη συνεργατική συνοχή, η οποία επιτυγχάνεται με την εφαρμογή των Συνεργατικών Αρχών και Αξιών. Ο δεύτερος δρόμος εκφράζεται με την έννοια “εκσυγχρονισμός” μια έννοια που κακοποιείται βάναυσα στο σύγχρονο κόσμο και πολύ συχνά χρησιμοποιείται και ως σύνθημα εντυπωσιασμού.

Η εκατονταετής ιστορική διαδρομή του Συνεργατικού Κινήματος αποτελεί μεγάλο μέρος της σύγχρονης ιστορίας της Κύπρου. Ταυτίζεται με όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής και οικονομικής ζωής των Κυπρίων καθώς και την εξέλιξη της κυπριακής κοινωνίας. Γι’ αυτούς τους λόγους πολλοί ιστορικοί αναλυτές θεωρούν το Συνεργατικό Κίνημα ως ένα κοινωνικό ρεύμα, το οποίο επέφερε σημαντικές αλλαγές στους κοινωνικούς θεσμούς και διαφοροποίησε τη διαστρωμάτωση της κοινωνίας.

Το έργο που επιτελεί σήμερα το Συνεργατικό Κίνημα της Κύπρου, εδράζεται σε όλα αυτά τα ιστορικά δεδομένα. Βέβαια, το έργο αυτό σήμερα παράγεται με σύγχρονα μέσα και διαδικασίες και είναι εναρμονισμένο με τις σημερινές ανάγκες της κοινωνίας και του ατόμου. Οπότε, γενικά προσεγγίζοντας το θέμα είτε ιστορικά είτε στη σημερινή του διάσταση οδηγούμαστε εύκολα στο συμπέρασμα ότι η συνεργατική δραστηριότητα διαχρονικά έκανε το άτομο να αισθανθεί ότι δεν είναι μόνο. Να επανακτήσει στην αρχή τη χαμένη αυτοπεποίθηση του και να ατενίσει στη συνέχεια το μέλλον με αισιοδοξία.²⁹

Για την αποκατάσταση της βιωσιμότητας του Συνεργατισμού στην Κύπρο, λόγω των γνωστών σοβαρών οικονομικών συνθηκών και προβλημάτων που επικρατούν, η γενική αποστολή και στρατηγική της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (Σ.Κ.Τ.) είναι η αναδιάρθρωση του τομέα του Συνεργατισμού σε μια βιώσιμη, ζωτική και δυναμική συνιστώσα του κυπριακού τραπεζικού συστήματος, μέσω της ενοποίησης (consolidation), του αποτελεσματικού ελέγχου του κόστους (cost controls), της ενισχυμένης

---

²⁹ Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, 2008; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2010

διακυβέρνησης (enhanced governance) και της διαχείρισης κινδύνου (risk management) .

Σύμφωνα με το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης του Χρηματοπιστωτικού Τομέα, μέσα στο πλαίσιο του τροποποιημένου Μνημονίου Συναντίληψης που συνομολογήθηκε μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τρόικας, το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων και διακυβέρνησης έχει αναδιοργανωθεί σύμφωνα με τις βέλτιστες πρακτικές και η μείωση του κόστους προσωπικού πραγματοποιήθηκε μέσω της μείωσης του κόστους μισθοδοσίας και την καθιέρωση συστημάτων εθελούσιας εξόδου.

Τα λειτουργικά έξοδα, συμπεριλαμβανομένων και των εξόδων προσωπικού έχουν αναλυθεί και μειωθεί προκειμένου να φτάσουν σε εμπορικά βιώσιμα και λογικά κόστα σε σχέση με τους κύριους στόχους προς τα έσοδα καθώς και τους επιμέρους, όπως έχει συμφωνηθεί με την Τρόικα.

Το υψηλό ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων έχει να αντιμετωπιστεί με κεντρική διαχείριση (Shared Services Division) με τρία (3) περιφερειακά κέντρα, τα οποία θα ακολουθούν και θα επιδιώκουν μια κοινή πολιτική σε σχέση με την αναδιάρθρωση των δανείων.

Οι δραστηριότητες του εμπορικού τομέα του κάθε Συνεργατικού Πιστωτικού Ιδρύματος (Σ.Π.Ι.), έχουν εξεταστεί για το κάθε ένα ξεχωριστά και έχουν κριθεί βιώσιμες. Οι βιώσιμες επιχειρήσεις του εμπορικού τομέα έχουν μεταφερθεί εκτός των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.), στον τομέα των μη πιστωτικών ιδρυμάτων και η μη βιώσιμες επιχειρήσεις εκκαθαρίζονται ή πωλούνται σε τρίτους.

Οι οικονομικές προβλέψεις που αποδεικνύουν τη βιωσιμότητα του συνεργατικού τομέα, αλλά και των μεμονωμένων Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Σ.Π.Ι.) για τα επόμενα πέντε χρόνια έγιναν στα πλαίσια του Σχέδιο Αναδιάρθρωσης του Χρηματοπιστωτικού Τομέα, μέσα στο πλαίσιο του τροποποιημένου Μνημονίου Συναντίληψης που συνομολογήθηκε μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τρόικας. Ωστόσο κατά τη διάρκεια αυτών των πέντε χρόνων αλλά και την πάροδο αυτών, τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.) που θα υστερούν και δε έχουν υλοποιήσει επιτυχώς του στόχους της αναδιάρθρωσης θα πρέπει να συγχωνευθούν εκ νέου με άλλα επιτυχημέρα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα (Σ.Π.Ι.).

Στην εργασία που εκπονήθηκε, αναφερθήκαμε στον Συνεργατισμό με προσέγγιση βιβλιογραφική, γενικότερα στον κόσμο και στη συνέχεια, ειδικότερα στην περίπτωση της Κύπρου. Με λίγα λόγια, θα μπορούσε να πούμε πως ο Συνεργατισμός για την Κύπρο είναι:

- *Βιώσιμος*, αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι ακόμα και σε περίοδο οικονομικής κρίσης, ο Συνεργατισμός άντεξε και μέσα από την αναδιάρθρωση αναπτύχθηκε.
- *Αποτελεσματικός*, αφού μέσω του Συνεργατισμού, συνεχίζουν να ενισχύονται ευαίσθητες (και μη) κοινωνικές ομάδες.
- *Απαραίτητος*, για την ορθή λειτουργία του ανταγωνισμού, από την στιγμή που συγκρατεί τις τιμές (κρατώντας τα κόστη χαμηλά) και έτσι δεν επιτρέπει την εμφάνιση φαινομένων αθέμιτου ανταγωνισμού.
- *Σταθερή αξία στον τομέα της αποταμίευσης*, το υψηλό αποταμιευτικό πνεύμα της Κύπρου οφείλεται εν μέρει και στον Συνεργατισμό.

Εάν ο Συνεργατισμός διαφυλάξει τη συνεργατική του ταυτότητα και χρησιμοποιήσει την κρίση για προαγωγή του ορθού εκσυγχρονισμού του, τότε θα αποφύγει τους σκοπέλους που έχουν δημιουργηθεί και θα αποτελέσει σημαντικό φορέα ανάπτυξης της Κυπριακής Οικονομίας.

Θα κλείσω με τα λόγια του καθηγητή Πολιτικής Οικονομίας και Επιχειρηματικότητας του Πανεπιστημίου Αθηνών και Νεάπολις Πάφου, του Σπύρου Βλιάμου ότι: «... Η κρίση δεν είναι μόνο απειλή. Είναι και μια μεγάλη ευκαιρία για αλλαγή. Πρέπει να εφαρμόσουμε νέες πολιτικές επιλογές σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Να ξανασκεφτούμε το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης, με πολιτικές φιλικές προς το περιβάλλον, με έμφαση στην κοινωνική συνοχή και την ποιοτική ανάπτυξη. Να επαναπροσδιορίσουμε τις σχέσεις των κυβερνήσεων με τους πολίτες συμφωνώντας σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο, δίνοντας προτεραιότητα στις νεότερες γενιές και τους οικονομικά αδύναμους. Να αναζητήσουμε νέους τρόπους συνδιαχείρισης της ευρωπαϊκής (και παγκόσμιας) αλληλεξάρτησης, υπερασπιζόμενοι κοινά συμφέροντα και αξίες».³⁰

³⁰ Συνέντευξη του κου. Σπύρου Βλιάμου, στο Φιλελεύθερο στις 18/5/2014

ΙΕ. Βιβλιογραφία:

Ελληνική/Κυπριακή:

1. Λεξικό οικονομικοτεχνικών όρων του «Ελληνικού Κέντρου Παραγωγικότητας» (εκδ. Αθήναι 1965)
2. Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, 2003; Θεοφάνους, κ.α., 2003.
3. Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, 2005, Οι Συνεργατικές Αρχές και η εφαρμογή τους στην Κύπρο, Λευκωσία
4. Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2006, Συνεργατισμός 1909-2006 (Συνοπτική θεώρηση), Λευκωσία
5. Ηρακλέους, Α. Χ., 2008, Θεωρία Συνεργατικής Οργάνωσης, Έκδοση Παγκύπριας Συνεργατικής Συνομοσπονδίας ΛΤΔ, Λευκωσία
6. Σύγχρονη Άποψη, 2008; Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, 2008; Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2010
7. Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, 2012. Οι συνεταιρισμοί στην κοινωνική ανάπτυξη, ΣΚΤ, Λευκωσία
8. Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία ΛΤΔ, 2010, Συνεργατισμός: Πορεία 100 χρόνων, Τιμητική Συνεδρία της Ολομέλειας της Βουλής ΟΗΕ: Το 2012 Διεθνές Έτος Συνεργατισμού, Λευκωσία
9. Ιστορία του Κυπριακού Συνεργατικού Κινήματος, Τόμος Α', Γιώργος Γεωργής, Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία, 2015
10. Ηνωμένα Έθνη, Γενική Συνέλευση, 64^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, σύνοδος, 2010, Ψήφισμα που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση [στην έκθεση της Τρίτης Επιτροπής (Α/64/432)] 64/136. Οι Συνεταιρισμοί στην κοινωνική ανάπτυξη, 11 Φεβρουαρίου 2010.

Διαδίκτυο:

http://www.cystat.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/census-2011_cystat_gr/census-2011_cystat_gr?OpenDocument

[http://www.mof.gov.cy/mof/mof.nsf/All/307B9439AB112355C2257D5D0022C9A3/\\$file/%CE%9C%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BF%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CF%80%CF%81%CE%AF%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82%202013.pdf](http://www.mof.gov.cy/mof/mof.nsf/All/307B9439AB112355C2257D5D0022C9A3/$file/%CE%9C%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BF%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CF%80%CF%81%CE%AF%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82%202013.pdf)

<http://www.speetrovolou.com.cy/userfiles/f8ce1af3-1709-4976-a785-1a5a8d552da1/337-February.pdf>

<http://cycoop.blogspot.com/2013/12/blog-post.html>

<http://www.diktio-kapa.dos.gr/keimena/coop0906.pdf>

http://www.dgepcd.gov.cy/dgepcd/dgepcd.nsf/page26_gr/page26_gr?OpenDocument

<http://www.esm.europa.eu/>

http://ec.europa.eu/internal_market/bank/crisis_management/index_en.htm#framework2012

http://www.cssda.gov.cy/cssda/cssda02.nsf/page05_gr/page05_gr?OpenDocument

https://en.wikipedia.org/wiki/Walter_Joseph_Sendall

Συνεταιριστική Γραμματεία της Κυβέρνησης του Καναδά

CONFECOOP. SectorCooperativoColombiano 2005

SOKCorporationΕτήσια Έκθεση 2004

Υπουργείο Συνεταιρισμών & ΜΜΕ της Ινδονησίας 2004

Υπουργείο Επιχειρηματικής και Συνεταιριστικής Ανάπτυξης, Τμήμα Συνεταιριστικής Ανάπτυξης της Μαλαισίας το Δεκέμβριο του 2006

Νέα Ζηλανδία Co-operativeAssociation, 2007

Εφημερίδες:

Αλήθεια, Λεμεσός 10/22 Νοεμβρίου 1895

Συνέντευξη του κου. Σπύρου Βλιάμου, στο Φιλελεύθερο στις 18/5/2014